

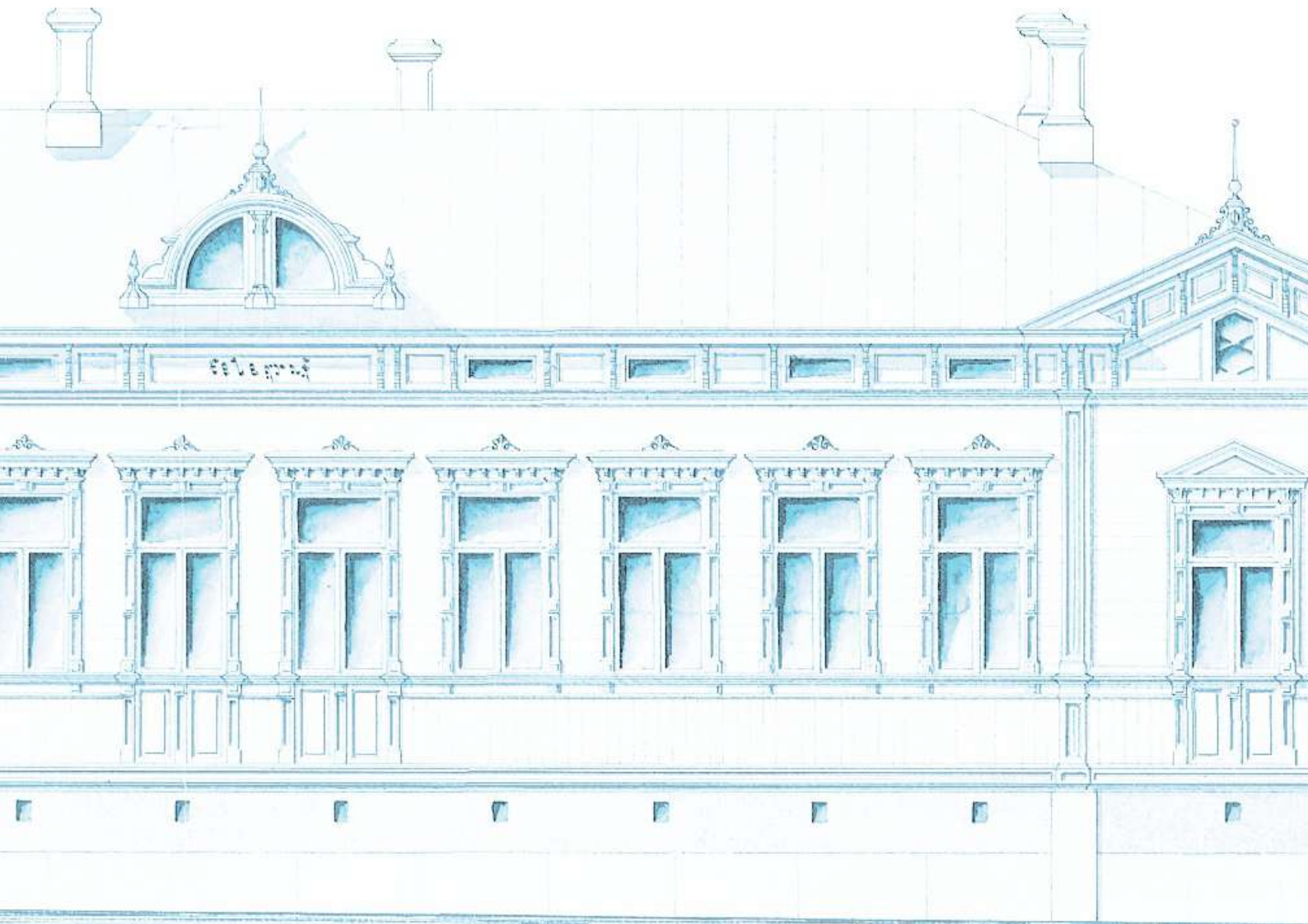
Onnellisuuden kaava

Uudenkaupungin arkkitehtuuripoliittinen ohjelma

Julkaisutiedot

Uudenkaupungin kaupunki
Hallinto- ja elinvoimakeskus
Kaupunkisuunnittelu 2020

Runo: Harri Hertell 2019

Uusikaupunki

Sorvakon sillalla
merelle katsoessa
voi nähdä kauan sitten laivoihin astuneet
kaukasiin maihin lähteneet
joista jotkut eivät koskaan palanneet
toiset taas tulivat takaisin
mukanaan kiehtovia tarinoita
vieraista maista
eksoottisista tavoista
laivojen mukana saapui myös ihmeellisiä viinejä
usia lauluja
mausteita
harvinaisia kukkia
jotka vieläkin kukoistavat vanhan kirkon puistossa
kuten kaupunkikin kukoistaa
vaikka se on palanut monta kertaa
kokenut myös lamat
sodat
mutta ennen kaikkea rauhan
joka täyttää kulkijan
kun astelee hiljaisilla leveillä kaduilla
vanhojen puutalojen huomassa
koivujen ja vaahteroiden alla
voi pysähtyneisyydestä löytää itsensä
tietää miten tulee elää
ja toisaalta että aina voi myös lähteä
käymään vilkkaammilla kaduilla
jos niitä kaipaa sillä hetkellä
mutta silti koskaan ei tarvitse unohtaa
missä koti on
ja monelle se löytyykin vasta täältä
kun elämä johdattelee toisaalta
joskus jopa niistä kaukaisista maista
työn
rakkauden
ja paremman arjen perässä.

Sorvakon sillalla
merelle katsoessa
näkee pidemmälle kuin silmä osaa
kuulee kaupungin menneisyyden
illalla rahisevilla hiekkapoluilla
Crusellin klarinettikonserttojen levollisuudessa
tuntee olevansa osa pitkiä perinteitä
on sitten tehty laivoja
tynnyreitä tai haarikoita
puu on aina elänyt taitajien käsissä Vakka-Suomessa
ja jotkin asiat eivät täällä koskaan muutu
ja samalla jotakin tapahtuu koko ajan
verkkaisesti
joskus melkein näkymättömissä
niin kuin puutalojen koristeelliset portit vaikuttavat
suljetuilta
niiden avautuessa paljastuu sisäpihoilta
hehkuvat omenapuut
sydämelliset ihmiset
jotka lämpenevät hitaasti
mutta tutuksi käytyä ovat elinikäisiä ystäviä
lasten leikkiessä puistoissa
pyöräillessä kaduilla
suunnistaessa metsissä
pelatessa koripalloa
hiihtäessä putkessa
tai hallissa pulikoidessa
täällä löydetään uusia tapoja
olla olemassa
sillä jokaisella pitää saada olla rakkautta
perhettä
ja omaa kotiseutua kohtaan
kyky hiljentyä meren myrskytessä
tai tuulen hempeästi heiluttaessa havuja
kesällä voi elää täysillä
kun vierasvenesatama täyttyy turisteista
tori markkinoista
ranta jälleen askelista
joissa on aina jotakin uutta
ja samalla ikuista
kuten tässä kaupungissa joka ottaa vastaan
kutsuu luokseen
saarten sokkeloitten taakse
turvalliseen poukamaan.

UUDENKAUPUNGIN APOLI

Uudenkaupungin apoli jakautuu neljään itsenäiseen osaan, jotka tukevat toisiaan.

OSA I

Ensimmäisessä osassa käsitellään Uudenkaupungin ominaispiirteitä - mikä tekee Uudestakaupungista juuri Uudenkaupungin - paikan henkeä ja niiden antamia lähtökohtia kaupungin kehittämiseen.

OSA II

Toisessa osassa esitellään Uusikaupunki-mallin ensimmäinen versio. Osuus pilkkoo paikan kehittämisen eri painopisteisiin ja näkökulmiin. Kokonaisuus rakentuu kompassin ympärille. Kompassiin on nostettu neljä tärkeää painopistettä; kestävyys, toimivuus, omanlaisuus ja yhteisöllisyys. Toisessa osuudessa tarkastellaan myös Uudenkaupungin aluerakennetta ja sen ominaispiirteitä.

OSA III

Kolmannessa osassa huomio suunnataan tulevaisuuteen, kärkeemoihin ja toimenpidesuosituksiin. Kolmatta osuutta on tarkoitus tarkastella valtuustokausittain ja päivittää tarvittaessa aina kaupungin uuden strategian myötä.

OSA IV

Neljäs osuus on kaupunkisuunnittelun oma arjessa päivittyvä kokonaisuus toimintatavoista ja malleista, joita kehitetään päämäärien saavuttamiseksi.

SISÄLLYSLUETTELO

OSA I

ALKUSANAT

ONNELLISUUDEN KAAVA

Ohjelman liittyminen muihin strategioihin
Uudenkaupungin ominaispiirteet

PAIKAN HENKI

Paikkavisio
Paikkabrändi
Paikkateot
Tavoitemainekuva

OSA II

UUSIKAUPUNKI-MALLI

Kehittämisen kulmakivet
Kompassi
Tutkat
Kestävä
Toimiva
Omanlainen
Yhteisöllinen

ALUERAKENNE

Vakka-Suomen seutukunta
Uusikaupunki seutukaupunkina
Saapumisreitit
Maaseutualueet ja saaristo
Kylät ja maaseudun palvelukeskukset
Kaupunginosatyypitys
Uusikaupunki ihmisten kaupunkina

Alkusanat

Amerikkalainen arkkitehti Frank Lloyd Wright on todennut arkkitehtuurin muodostavan ihmisen elämän puitteet. Me todellakin vietämme lähes kaiken aikamme rakennetussa ympäristössä, se ympäröi meidät ja mahdollistaa muun muassa askareet, työt, harrastamisen ja liikkumisen. Merkittävä osa, noin 70% kansallisvarallisuudestamme on kiinni rakennetussa ympäristössä.

Mikä voisi siis olla tärkeämpää?

Ympäristö voi pitää meidät terveinä, aktivoida liikkumaan, luoda turvallisuutta, viehättää ja herättää muistoja - pahimmillaan huonosti suunniteltu, toteutettu tai hoidettu ympäristö voi sairastuttaa, laskea koko alueen arvoa tai eriyttää yhteisöstä.

Uudenkaupungin arkkitehtuuripoliittisen ohjelman tavoitteena on rakennetun ympäristön laadun pitkäjänteinen ja systemaattinen säilyttäminen ja parantaminen - kestävä, toimiva ja omanlaisen ympäristön luominen ja yhteisöllisyyden vahvistaminen.

Onnellisuuden kaava

Arkkitehtuurin tärkein tehtävä on tehdä ihmiset onnellisiksi.

- *Rigardo Legorreta*

"Onnellisuuden kaava" kiteytyi jo alkumatkasta Uudenkaupungin Apolin johtoajatuksiksi. Halusimme pohtia miten rakennettu ympäristö vaikuttaa uusikaupunkilaisten onnellisuuteen ja hyvinvointiin. Halusimme selvittää, mitä uusikaupunkilaiset arvostavat ympäristössään ja toisaalta mitä he haluaisivat kehitettävän. Apolityön aikana järjestimme erilaisia kohtaamisia, kokeiluja, kävelyjä, seminaarin ja muun muassa lukuisia työpajoja, joiden pohjalta koostettuja ajatuksia tämän ohjelman lehdiltä voit lukea.

Onnellisuuden kaava on saanut ensimmäisen versionsa, mutta ohjelmatyö itsessään on vasta alussa. Apoli ei ole valmis tai lopullinen, niin kuin ei rakennettu ympäristömmekään ole koskaan valmis tai lopullinen. Ohjelma tarvitsee tuekseen koko kaupungin. Onnellista ja hyvää ympäristöä ei voi kukaan luoda yksin.

Leena Arvela-Hellén

Kaupunginarkkitehti

OHJELMAN LIITTYMINEN MUIHIN STRATEGIOIHIN

*Apolia koostettaessa on
huomioitu mm. erilaisia
poliittisia sitoumuksia,
ohjelmia ja strategioita.*

*Voit tutustua näihin lähteisiin
uki.fi/apoli sivuilla ja
näistä lähteistä koostettuun
katsaukseen.*

NEUVOSTON PÄÄTÖSLAUSELMA, annettu 12 päivänä helmikuuta 2001,
kaupunki- ja maaseutuympäristön arkkitehtuurin laadusta

EU:n kestävästä kaupunkikehityksestä käsittelevä LEIPZIGIN PERUSKIRJA
Leipzigissä 24.–25. toukokuuta 2007

**Neuvoston päätelmät arkkitehtuurista ja kulttuurin vaikutuksesta kestävästä
kehitykseen (2008/C 319/05)**

ACHIEVING QUALITY IN THE BUILT ENVIRONMENT

Statement presented on 4 May 2019 in Innsbruck (Austria) on the occasion of the ACE
conference “How to Achieve Quality in the Built Environment: Quality assurance tools
and systems”

Maankäyttö- ja rakennuslaki 5.2.1999/132

SUOMEN ARKKITEHTUURIPOLITIikka

Valtioneuvoston arkkitehtuuripoliittinen ohjelma 17.12.1998

HETKEN TYÖ TUHATVUOSIHIIN VAIKUTTAA

Varsinais-Suomen Arkkitehtuuripoliittinen ohjelma

Uudenkaupungin #20300 strategia - Oikeenlaista kemiaa

Maapoliittinen ohjelma 2019 | Uudenkaupungin kaupunki

Kaavat: Maakuntakaava teemakokonaisuuksineen ja yleiskaava

UUDENKAUPUNGIN OMINAISPIIRTEET

Vuosisatojen aikana syntyneet ominaispiirteet tekevät paikasta aidon. Niiden säilyminen on vahvan kaupunkidentiteetin edellytys.

Rakennettu ympäristö kehittyi merkitykselliseksi paikaksi, vasta ajan kuluessa, ihmisten ja yhteisön vuorovaikutuksen myötä. Harvat hyvät paikat syntyvät vahingossa. Laadukkailla paikkateoilla, paikkasidonmaisella suunnittelulla ja kestäväällä kehittämisellä, voidaan kaupungille antaa hyvät lähtökohdat.

Uusikaupunki luotiin portiksi merelle - ulkomaailmaan - ja käyntikortiksi kaupalle. Uusikaupunki ei ainoastaan kasvanut kaupungiksi, vaan sellaiseksi se alunperin perustettiin kuningas Kustaan II Adolfin toimesta vuonna 1617. Meri edustaa alueen asukkaille, menneille ja nykyisille, mahdollisuuksia. Meri elättää, se virkistää, konkreettisesti ja kuvainnoillisesti.

Sijainti nosti kaupungin aikanaan merkittäväksi merenkulkukaupungiksi ja 1850-80-luvuilla kaupungin kauppalaivasto oli yksi Suomen suurimpia. Vielä nykyäänkin Uudenkaupungin satama tarjoaa elinvoimaa ja vientituloja koko Suomelle.

Kaupungin tehtävä on kasvaa kaupunkina, mahdollistajana, onnellisen elämän edellytysten alustana. Tarkoittaako kasvu välttämättä väestömäärän kasvua - se on kulloisenkin ajan strateginen valinta ja myös ulkoisista tekijöistä riippuva. Kaupungin todellinen kasvun paikka on asukkaidensa elämän puitteista huolehtiminen ja niiden kehittäminen alati muuttuvassa maailmassa.

Uudenkaupungin rakennetun ympäristön identiteetti kiteytyy vanhassa puutaloalueessa. Puukaupunkiin kytkeytyy vuorostaan merkittävä määrä niitä ominaispiirteitä, jotka tekevät kaupungista Uudenkaupungin.

Saavuttaessa mereltä, kaupunginlahti johdattaa kulkijan suoraan syvälle kaupungin sydämeen. Pohjoispuolen rantaa kehystävät rakennukset, Pakkahuoneen vierassatama, vanha kirkko ja puutalot. Kalarannaksi kutsuttu pohjoisranta oli aikoinaan paikka, johon saaristolaiset tulivat myymään kalaa suoraan veneistään. Eteläistä puolta taas värittävät punaiset suolamakasiinit, jotka palvelevat nykyään mm. ravintoloina.

Sorvakon silta, Tervaportti, kaartuu lahden yli ja toimii niin paikallisten kuin vieraidenkin tähystyspaikkana merelle. Kun kuntalaisilta kysyttiin kaupungin kauneinta paikkaa ja lempipaikkaa, tiivistyivät vastaukset useimmin juuri kaupunginlahden rannalle. Maisema sillalta merelle on myös Instagramissa suosituimpia kuvauskohteita #uusikaupunki -tunnisteen alla. **Vuodenajat vaihtuvat, päivät aamusta iltaan - katse pysyy horisontissa.**

*Lisää empire-tyylisuunnasta
Uudessakaungissa
uki.fi/apoli*

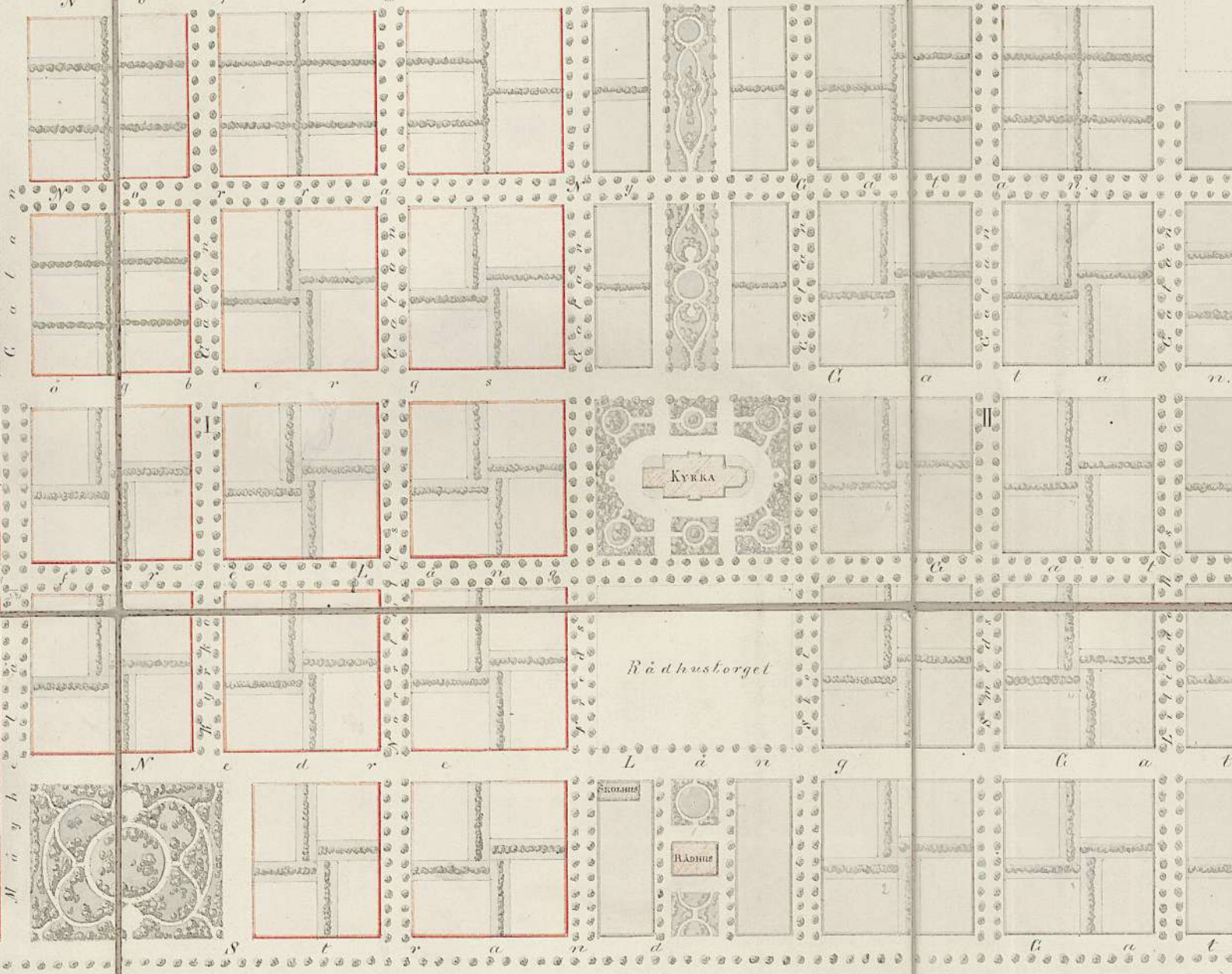
Tulipalojen uhka on puutalokaupungissa aina läsnä. Kaupunki on kärsinyt lukuisista tulipaloista, joista suurimmat koettiin 1800-luvulla. Vuoden 1855 palon jälkeen kaupunkiin haluttiin uusi asemakaava. Kaavan laati lääninarkkitehti Chiewitz. **Kaava noudattaa empire-tyylisuunnan ihanteita pitkine avoimine katunäkymineen.**

*Kaupunginhallituksen
päättös keskusta-alueen
sorakaduista on myös
verkkoliitteenä.*

Kun astutaan sisään puukaupunkiin, kiinnittyy huomio vehreyteen. **Ruutukaavassa risteävät leveät ja suorat kadut ovat kuin vihreitä tunneleita, joiden väliin jäävät hillityn värikkäät puutalokorttelit.** Osa vanhan puutaloalueen teistä on jätetty päällystämättä ja jalkakäytävillä hiekka raahisee askelten alla.

N o r r a L i n i c n

Rådhusetorget

Rådhuset

Pack & Våghus.

Säntilliset korttelit kätkevät sisäänsä, koristeellisten porttien taakse, koitoiset puutarhat, pihakeinut, ulkosaunat ja talojen koristeelliset kuistit. **Kortteleita kaavassa halkoo vielä paikoin näkyvissä olevat palokujat eli puuistutukset**, joiden perimmäinen tarkoitus oli suojella aluetta. Suuret lehtipuut sitovat itseensä runsaasti vettä ja ne palavat hyvin hitaasti hiliten mahdollisen tulipalon leviämistä. Nykyään niillä on tärkeä tehtävä mm. hulevesien hallinnassa ja viihtyisyyden lisääjänä.

Chiewitzin akseli jakaa kaupungin historiallisen keskustan kahtia läntiseen ja itäiseen osaan. Akselilla sijaitsevat Rauhanpuisto, tori, uusi kirkko sekä Seikowin koulukortteli, jossa toimii nykyään mm. päiväkotia ja seurakuntakeskus. Tori on edelleen kaupungin symbolinen keskipiste. Kesälauantaiset teematorit houkuttelevat paikalle runsaasti väkeä. Tori on tunnettu myös Uudenkaupungin rauhan 1721 solmimispaikkana.

Myllymäen lisäksi ydinkeskustaa ympäröi useampi maki: Sorvakonmäki, Vallinmäki, Kukonmäki, Viikainen ja mm. Itäpuisto. Ydinkeskusta lepää ikään kuin laaksossa. Pitkät kadut ja akselit päättyvät usein kummassakin päässä mäkikäymään.

Torin eteläpuolella sijaitsevan Rauhanpuiston reunalla komeilee puinen kaupunginkirjasto, joka äänestettiin kaupungin kauneimmaksi rakennukseksi apoli-kyselyssä. **Keskusta-alueen tunnetuin puisto on Myllymäki, jonne on tuotu aikanaan neljä erilaista myllyä.** Myllyt on kunnostettu lähivuosina ja ovat edelleen suosittu nähtävyys.

Akseleita löytyy kaupungistamme muitakin. Yksi niistä sitoo ulkoluodot sisäsaaristoon, kaupungin keskustaan, Kalannin kyliin ja viljelysalueille johtaen lopulta naapurikuntamme Laitilan laukeuksille. Toinen pystyakseli halkoo 55 km matkan Lokalahdelta keskustan kautta Pyhämaan luodoille.

Kaupungissa on kuntaliitosten jäljiltä kolme elävää - maaseudun palvelukeskusta - kirkonkylää sekä lukuisia pienempiä kyliä ja kyläkeskittyjä. Valtakunnallisesti merkittäviä rakennettuja kulttuuriympäristöjä eli RKY-alueita keskustan ulkopuolella ovat mm. Männäisten ruukinalue, Kallelan ja Varhelan kylät Kalannissa, Pyhämaan kyläasutus kirkonkylällä, Kettelissä ja Pitkäluodossa sekä Lokalahden kirkko.

Makeaveden altaaseen virtaava Sirppujoki on ollut alueelle tärkeä jo muinaisista ajoista lähtien. Sitä pitkin kauppiaat purjehtivat Kalantiin ja Mäninäisten markkinoille.

Uudenkaupungin saariston ulkolaidalla sijaitseva Putsaari ja sen lähisaaret muodostavat myös tärkeän kulttuurimaisemallisen kokonaisuuden. Uudenkaupungin saariston pohjoisosissa sijaitsevan Lyökin 1757 valmistunut pooki on Suomen vanhin tunnusmajakka ja mahdollisesti vanhin yhä olemassa oleva merimerkki.

Uusikaupunki teollistui huimaa vauhtia 60-luvulla. Uudenkaupungin telakka, lannoite- ja autotehdas ovat jättäneet oman leimansa vanhaan purjelaivakaupunkiin. Teollisuus tarvitsi käyttöönsä paljon raakavettä, jolloin kaupungissa päädyttiin merkittävään ratkaisuun ja merestä erotettiin pautoamalla allas. **Alueen juomavesi tulee edelleen Makeavedenaltaalta ja pengertie sitoo lukuisat saaret yhtenäiseksi alueeksi.** Alue on hyvin suosittu mökkeily- ja virkistysalue.

Uudenkaupungin ja kylien identiteettiä ovat muokanneet monet historian tapahtumat. **Tulevaisuuden rakennettu ympäristö ja sen identiteetti pohjaa sekin pitkälti historiaan ja vanhaan kuninkaalta saatuun maahan.** Uudenkaupungin perustaja, kuningas Kustaa II Aadolf, lahjoitti merkittävän määrän maata perustettavalle kaupungille ja sille myönnettiin myös verovapaus kymmeneksi vuodeksi. Tämän vuoksi alueelle tuli paljon talonpoikaispurjehtijoita ja maakauppiaita. Myöhemmin kaupungin väkiluvun kasvaessa uusia alueita kyettiin rakentamaan vyöhykkeittäin ydinkeskustan ympärille.

Kaupunginosat liittyvät toisiinsa tiiviisti ja alueita erottaa julkiset puisto-, lähimetsä- ja virkistysalueet. Varsinaisia lähiöitä tai satelliittikaupunginosia ei voimakkaasta teollistumiskaudesta ja autoistumisesta huolimatta ole syntynyt ja **kaupunki on kyennyt säilyttämään pienipiirteisen kodikkouden.** Ydinkeskustan selkeä ruutukaava antaa kaupungille ryhtiä ja tekee kaupungista kaupungin. Keskustan kaavoitettua aluetta ympäröivät kylät ja ydinmaaseutu, jonka kehittämisessä on otettava huomioon olemassa olevien kylärakenteiden ja maisema-alueiden säilyminen ja täydentäminen.

UUSIKAUPUNGIN
keskusta 1946

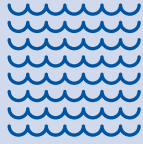
UUSIKAUPUNGIN
keskusta 1969

UUSIKAUPUNGIN
keskusta 2019

Meri, veden läheisyys, portti ulkomaailmaan

Kaupunginlahti, Vanha kirkko, Pakkahuone

Tervaporttisiilta, suolamakasiinit, olohuone.

Vallinmäki, luotsitupa, katseen suunta horisonttiin.

Empire-ruutu-kaava, leveät ja suorat kadut. Vihreät puutunnelit

Chiewitzin akseli, Rauhanpuisto, tori, uusi kirkko ja koulukortteli

Hiekkapäällysteiset kadut ja jalkakäytävät. Rahisevat askeleet.

Myllymäki, Rauhanpuisto, Itäpuisto, keskuspuisto

Kaupunginkirjasto, Vallila, Raatihuone, Pookinkulma

Puutaloalue, historiallinen, mutta suosittu asuinalue

Puutalokorttelien puustoiset palokujat

Hillitty värikkyy ja pieni-piirteiset yksityiskohdat

Koristeelliset portit ja kiehtovat sisäpihat

Kuninkaalta saadut maat ja tiivis kaupunginosa- ja laajat virkistysalueet.

Makeavedenallas ja pergeratie. Velhoveden rengastie.

Elävä maaseutu, pitkä kasvukausi, Suukarin pelagisen saaliin kalasatama

Meriväylä, Kantatie 43, seututie, maisemareitit ja rautatie Turkuun.

Metalliteollisuus, laiva- ja autoteollisuuden kehittyvät klusterit.

Lokalahden kirkko, Sundholman kartano

Sirppujoki, Männäisten ruukinalue, Kallelan ja Varhelan kylät

Pyhämaan kyläasutus, kirkonkylällä, Kettelissä ja Pitkälüodossa.

Saaristo, Putsaari ja sen lähisaaret, Lyökin Pooki ja luotsitupa

Pienet kivi-jalka putiikit, ja yksityiset ravintolat. Lähiruoka

Kattavat harrastus- ja virkistysmahdollisuudet.

Tyks Vakka-Suomen sairaala.

Peruskoulut. lukio, Novidan ammattiopisto

Vakka-Suomen matkailu- veturi

Teollisuuden lisäksi myös palvelut ja valtiolliset laitokset ovat muovanneet Uudenkaupungin rakennettua ympäristöä. Uudessakaupungin Janhuan kasarmilla toimi 1950-80 -luvuilla Turun rannikkorykmentin moottoroidun rannikkotyökistöpatteriston koulutusalue. Uusikaupunki oli aikanaan naapurikunnissa tunnettu myös mielisairaalaan. Lounais-Suomen Piirimielisairashoitola perustettiin 1916. Nykyään psykiatrisen sairaalan entinen päärakennus toimii kaupungin virastotalona.

Vakka-Suomen ammattikoulu ja kauppaoppilaitos, nykyisin nimellä Novida-ammattiopisto ja lukio, ovat kouluttaneet vuosikymmenten aikana merkittävän määrän eri alojen ammattilaisia seudulle. Ammattilaisten taitoja on tarvittu niin kaupungin kivijalkakaupoissa, ravintoloissa kuin teollisuudessa. Uudessakaupungissa toimii uniikkeja ravintoloita, monet niistä hyödyntävät kulttuurihistoriallisesti tärkeitä tai mielenkiintoisia rakennuksia. Merellinen Uusikaupunki on Vakka-Suomen matkailullinen veturi ja kaupungin matkailutulo on ollut viime vuodet kasvukäyrällä.

Uusikaupunki on alituisessa muutoksessa.

Autotehtaan vaikutuksesta työpaikkajakauma Uudessakaupungissa on vahvasti teollisuuspainotteinen. Vuoden 2019 aikana työvoiman kysynnän rakenteessa tapahtui kuitenkin merkittävä muutos niin, että avoimiksi ilmoitetuista työpaikoista suurempi osa on palvelualoilla kuin teollisuudessa. Myös yritysten määrällä mitattuna Uudenkaupungin yritys-kanta on kehittynyt monipuolisempaan suuntaan. **Tutkimusten mukaan Uudenkaupungin hieman etäinen sijainti suuremmista kaupungeista, Turusta ja Raumasta, suojaa alueen omavaraisuutta.** Esimerkiksi päivittäistavarakauppa-asioinnissa omavaraisuus on 75% ja erikoiskaupassakin 50%. Muussa palveluasioinnissa omavaraisuus oli myös korkea 75%. Palvelutarjonnan säilyminen vahvana Uudessakaupungissa pitää myös palvelu- ja asiointimatkat kohtuullisina.

● Maisema /
kaupunkimaisema

○ RKY-alue
Uudenkaupungin
puutalokorttelit

○ RKY-alue
Uudenkaupungin
rautatieasema

◆ maamerkki

□ Valtakunnallisesti
merkittävä rakennus

● Chiewitzin
akseli

● Rantabulevardi

Numeroidut kohteet:

1. Vallila ja Vallimäki
2. Useita kohteita ns. Baltzaborgin alueella mm. Luotsitupa
3. Vanha kirkko
4. Pohjoistullikatu 2
5. Pakkahuoneenranta ja vanha viljasiilo
6. Uusi kirkko
7. Sorvakon silta ja aittaranta
8. Myllymäki ja vanha vesitorni
9. Junqvistin talo (pihapiiri)
10. Lokalahdentien silta
11. Veturitalli ja osa rautatieasemaa
12. Vanha rautatieasema ja miljö

Tutustu lisää kaupungin kiinnostavaan arkkitehtuuriin ja kulttuuriperintöön. Kiinnostavaa sisältöä tarjoavat myös Seinätön museo, UkiAR-lisätyn todellisuuden sovellus, Visit Uudenkaupungin kulttuuripolku -kartta - linkit löytyvät Apolin kotisivuilta. Keskustan ulkopuolella mielenkiintoisia kohteita ovat mm. Kettelin kylä Pyhämaassa, Pyhämaan kirkon seutu, Lokalahden kirkon seutu, Kallelan kylä Kalannissa ja Putsaaren saariryhmä. Linkit: uki.fi/apoli

LUONNOS

Paikan henki

*Oletko kiinnostunut lukemaan
paikan hengestä enemmän?
Kurkkaa katselmus aiheesta ja
vinkkilista uusikaupunkilai-
sille tärkeistä ja kauniista
paikoista uki.fi/apoli.*

Paikan henki. Genius loci. Paikkatunne. Sense of place.

Paikan henki, Genius loci, oli antiikin roomalaisten käsitysten mukaan suojeleva henki. Sen tehtävänä oli varmistaa tärkeiden paikkojen kuten siltojen ja patsaiden säilyminen. Myöhemmin paikan hengen käsitteellä ryhdyttiin tarkoittamaan ennemminkin tietyn paikan aikaan saamaa tunnetta kokijassa, ihmisessä.

Paikan henki on jälleen esillä. Tarinallistaminen, kulttuurinen suunnittelu, placemaking ovat kaikki johdannaisia tästä antiikin paikan hengen käsitteestä. Arkkitehtuurissa paikan henki yhdistää kaiken ympärillä näkyvän ja kuuluvan muistoihin, tarinoihin ja tunteisiin, joita paikkaan liittyy. **Paikan henki viittaa paikkaan, jossa yksilöllä on hyvä olla sekä psyykkisesti että fyysisesti ja jonka hän kokee omakseen.** Elävät paikat ovat paikkoja, joissa tunteet ovat läsnä.

Kontekstiherkällä, tasapainoisella suunnittelulla, sillä että uusi sopii vanhan yhteyteen voidaan säilyttää tai jopa kehittää paikan henkeä. Paikan hengen kannalta tärkeää on myös saapumisen tunne, erilaisten maamerkkien mahdollistama paikan tunnistaminen ja erilaisten solmukohtien ja kohtaamisten huomioiminen.

Missä Sinä koet vahvaa paikan henkeä Uudessakaupungissa?

Mikä tekee mielestäsi paikoista hyviä ja kauniita?

Kaupunkisuunnittelun ja arkkitehtuuripolitiikan tavoitteena on luoda hyvää ympäristöä, hyviä paikkoja, vahvistaa paikan henkeä.

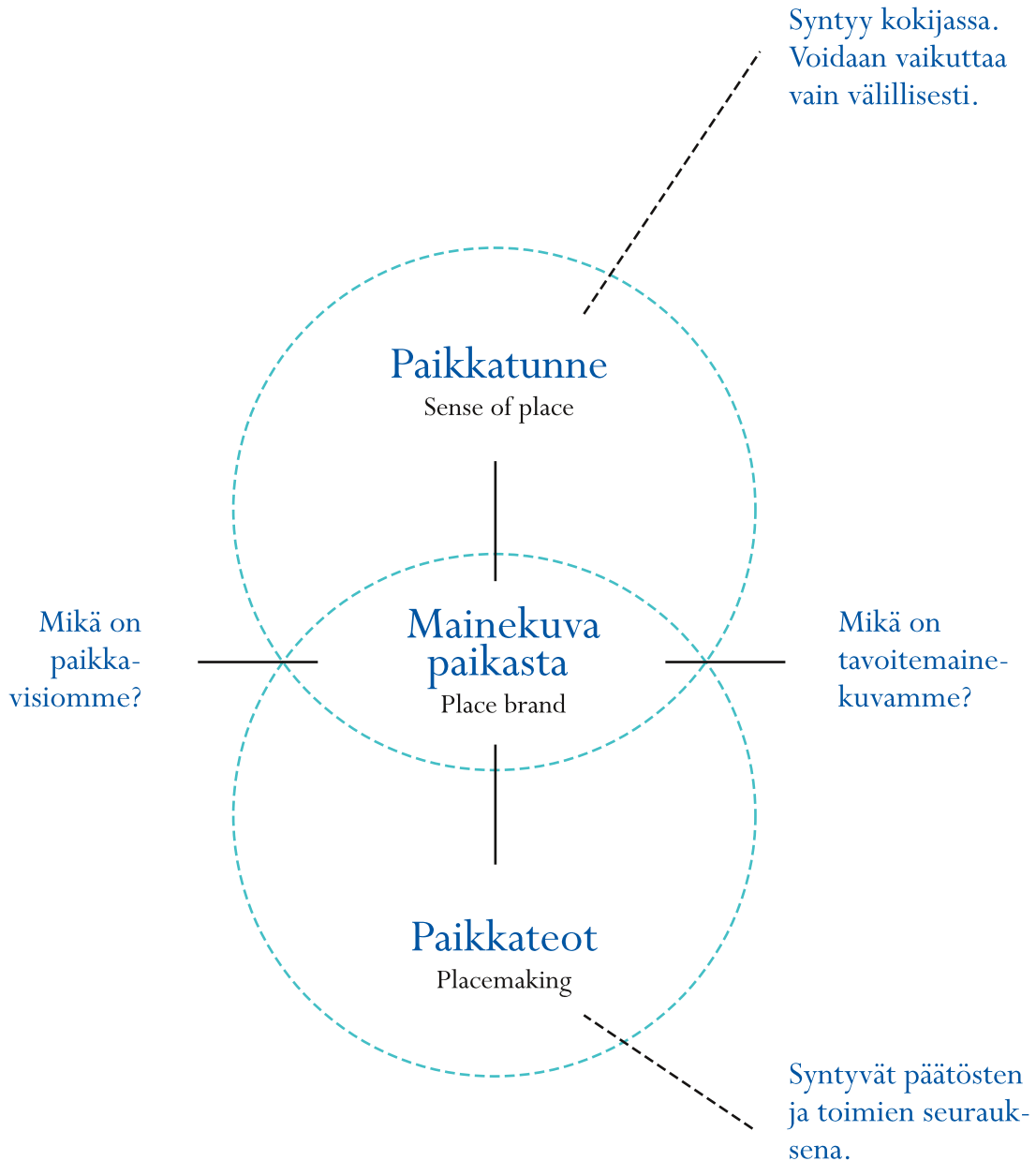
Paikan henki voi olla läsnä tai se voi myös puuttua. Jos paikan henki loistaa poissaolollaan, luo se alueelle epävakautta ja vaikuttaa investointhalukkuuteen, eikä paikka edistä asukkaiden terveyttä ja hyvinvointia. Hyvä kaupunkisuunnittelu sen sijaan luo turvaa ja turvallisuutta niin tähän hetkeen, iltakävelyille, kuin pitkälläkin tähtäimellä uudistamalla ja varautumalla suurempiin muutoksiin. **Ihmiset ovat halukkaampia pitämään huolta arvostamastaan ympäristöstä ja investoimaan siihen.**

Hyvällä paikalla on myös hyvä suhde ympäristöönsä oli kyse sitten talosta korttelissa, korttelista kadulla, kadusta kaupunginosassa, mökistä merenrannalla tai kyläraitista kylällä. Hyvällä paikalla on myös hyvä suhde luontoon, vesistöihin, metsään ja luonnoneläimiin. Kontekstilla on merkitystä myös kaikkein syrjäisimmissä paikoissa. **Paikan henkeä kunnioittava suunnittelu vaatii ennen kaikkea ymmärrystä** - ymmärrystä historiasta, kulttuurista, tavoista ja perinteistä, mutta myös tästä hetkestä ja heikoista tulevaisuuden signaaleista.

Hyviksi koetut paikat ovat usein oikeassa mittakaavassa, ihmisen mittakaavassa. Visuaalinen yhtenäisyys lisää paikan ymmärrettävyyttä. **Paikan henki vaikuttaa myös kotiutumiseen.** Paikkaan tutustuminen mahdollistaa paikan hengen löytymisen - paikan muuttumisen mustavalkoisesta elämän taustakankaasta, merkitykselliseksi värilliseksi paikaksi.

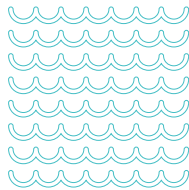
Ihmiskunta on etsinyt olemassa olonsa aikana milloin nuoruuden lähdettä milloin viisastenkiveä, hyvä paikan henki on kuitenkin saavutettavissa. Hyvät paikat vastustavat ajan hammasta. Hyvät paikat luodaan ihmisiä varten.

PAIKKAVISIO - *paikkaunelma*

Hengitä - olet perillä.

Uudellakaupungilla on visio. Uusikaupunki on paikka jonne saavutaan ja saapuessa syntyy vahva perillä olon tunne. Tuntuu kuin astuisi pitkän purjehduksen jälkeen pitävälle maalle, satamaan. Levollisuus. Rauha. Mahdollisuudet. Ilo. Tiedät olevasi tervetullut, kotona tai kylässä.

Olemme valmiita.

400 vuoden aikana moni asia on saatu päätökseen. Olemme valmiita. Kaupunkiympäristömme on monella tapaa valmis. Kuluneen ajan aistii monissa paikoissa, puistoissa, kylissämme ja puutalokeskustassa. Se vakauttaa. Olemme valmiita. Voit levähtää ja katsoa vuosisatojen aikana kerrostunutta kauneutta. Laske läppäri, työkalupakki, koulureppu - kasta varpaat veteen.

400 vuodessa oppii, että monet asiat muuttuvat. Olemme valmiita. Olemme kohdanneet murheita ja menetyksiä - tulipaloja ja laman - monituiset maailman mullistukset. Olemme valmiita. Olemme valmiita kehittämään ja kehittymään, lähtemään liikkeelle, rakentamaan, uudistumaan, varautumaan ja suojelemaan. Voit hypätä seikkailuun - ponnistaa elämässä eteenpäin. Kaikkea jännittävää voi tapahtua.

PAIKKABRÄNDI

*Uusikaupunkilaisia ovat
kaikki, jotka niin kokevat*

*- ja myös he, jotka eivät sitä
vielä toistaiseksi tiedä.*

Paikkabrändi on brändi, joka löytyy kartalta. Uudenkaupungin paikkabrändejä voivat siten olla mm. Uusikaupunki, Myllymäki, Velhovesi, kirkonkylät, Kaupunginlahti tai vaikka Putsaari. Paikkabrändin syntymiseen tarvitaan kuitenkin muutakin kuin paikka ja logo. Paikkabrändi ei myöskään pysy voimissaan lyhytjänteisellä tai sen paremmin pitkäjänteiselläkään kampanjoinnilla, jos sen juuret eivät ylety pintaa syvemmälle tai sen tulevaisuuden suuntaa ei ole määritelty. Paikan brändääminen ei siten ole joukko markkinointitemppuja, logopaitoja tai sloganeja. Paikat ja niiden brändääminen on paljon monimutkaisempaa ja tuotteiden brändäämiseen käytetyt keinot ovat usein sellaisenaan riittämättömiä.

Uudenkaupungin maine on rakentunut jo yli 400 vuotta. Paikan maine rakentuu halusi sitä tai ei. Paikka voi olla siten myös mainettaan parempi tai pahempi. Brändääminen on taas tietoisista ja tavoitteellista toimintaa, jonka tarkoitus on vaikuttaa paikan mainekuvaan. Jos paikka aiheuttaa negatiivisia mielleyhtymiä ei sitä voi laastaroida mainonnalla piiloon.

Paikkabrändin keskeiset näkökulmat ovat aidoissa teoissa, teoista ja tavoitteista kertovassa viestinnässä ja vuorovaikutuksessa. Brändiin liittyvä tunnistettava tapa tuoda sitä esille, eli visuaalinen ilme ja tapa puhua paikasta. Kun brändi tunnistetaan laajaksi kokonaisuudeksi ovat onnistumisen mahdollisuudet paremmat.

Mainonta ja
markkinointi

Tiedotus ja
suhdetoiminta

Viestintä ja
vuorovaikutus

Osallisuus ja
yhteisöllisyys

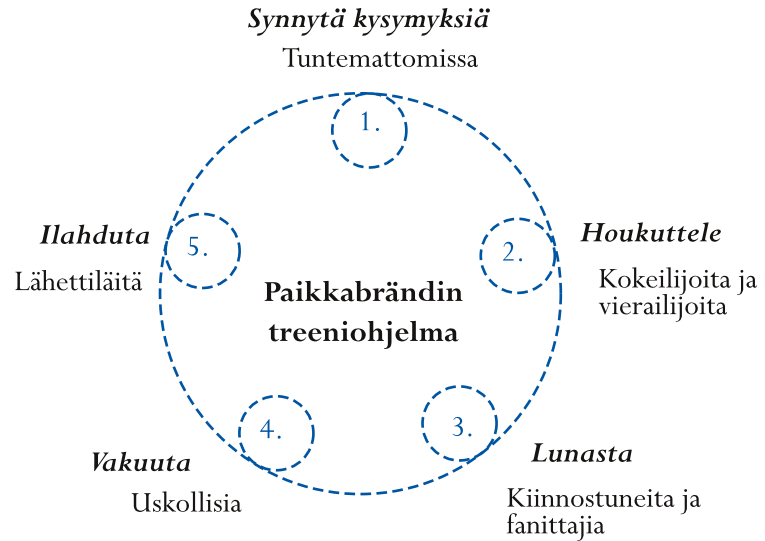
Brändin ytimen
vahvistaminen

Viisi suositusta Uudellekaupungille:

*Synnytä brändisi viesteillä
kiinnostusta tuntemattomissa,
houkuttele kokeilemaan,
ottamaan selvää, vierailemaan
kaupungissa tai klikkaamaan
linkkejä. Lunasta lupauksesi,
lisää ymmärrystä ja saa siten
kokeilijat aidosti kiinnos-
tuneiksi.*

*Vakuuta työntekijät, asuk-
kaasi, mökkiläiset, yrittäjät
ja yhteisöt tekemällä syste-
maattisesti brändin tavoit-
teiden mukaisia toimia ja luo
uskoa, että myös tulevaisuu-
dessa niihin panostetaan.
Ilahduta kaikki ylittämällä
odotukset ja tee heistä siten
brändisi lähettiläitä.*

*Huomioi kaikki osa-alueet ja
vaiheet sekä niiden vaatimat
paikkateot ja viestintä.*

Prosessi vie aikaa vuosia, toisaalta hyvin rakennetun brändin voi tuhota sekunneissa. Kuulostaako toivottomalta? Ei hätää, kukaan ei ole tässä tilanteessa yksin. Kaiken maailman paikat etsivät parhaillaan ydintään ja merkityksellisiä viestejä, joilla houkutella osaajia, asukkaita, investointeja ja vierailijoita.

Minkälainen paikka on, miten se on syntynyt ja millaisia vaiheita paikka on elänyt, missä se on nyt ja mihin se on menossa? Millaiset ihmiset ovat paikkaa rakentaneet ja millaiset ihmiset sitä nyt rakentavat? Mitä paikka-tekonoja tehdään ja minkälaisen kuvan ne antavat? Minkälainen visio paikalla on tulevaisuudestaan ja minkälaista mainetta se tavoittelee itselleen eri ihmisten mielissä? Millainen tunne paikasta syntyy ja mitä ihmiset siitä ajattelevat? Kun näihin on mietitty vastauksia, ollaan jo matkalla kohti paikan brändin kirkastamista.

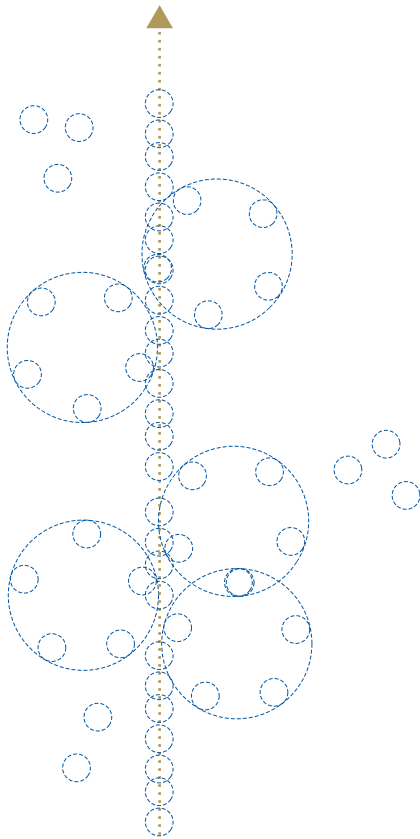
PAIKKATEOT

Placemaking-sanalla ei ole vakiintunutta suomennosta. Tässä Apolissa placemakingistä käytetään sanaa *paikkateot*. Placemakingin määritelmäkään ei ole aivan yksiselitteinen. Joillekin se edustaa vain trendikästä ja ohimenevää vaihetta kaupunkikehittämisessä. Toiset taas ajattelevat sen edustavan tulevaisuuden tapaa luoda julkista kaupunkitilaa. Osa ajattelee placemakingin olevan kuntalaisten osallistamista suunnitteluun ja toisille se taas merkitsee poikkieteellistä lähestymistapaa urbaanien julkisten tilojen parantamiseksi.

Paikkateot tulisi nähdä koko kaupungin ja sen rakennetun ympäristön kehittämisenä, monialaisena yhteistyönä, jossa myös asukkaiden osallisuus otetaan huomioon. Paikkateoilla on kytkös historiaan ja sillä on periaatteita, joita noudattamalla tehdään Uudellekaupungille sopivia ja Uudenkaupungin ominaispiirteitä vahvistavia paikkaratkaisuja.

Paikkatekoja tehdään entistä turvallisemman, viihtyisämmän, toimivamman ja kestävämmän ympäristön aikaansaamiseksi. Paikkateot ovat suunniteltuja toimia, jotka luovat alustan elivoimaisen kaupungin rakentumiselle ja siitä kertovien tarinoiden synnylle. Paikkateot eivät yksinään ratkaise alueen menestymistä, mutta tiedostavalla toiminnalla sen edellytyksiä voidaan parantaa. Onnistuneet paikkateot pohjautuvat kestäväan ja hyvään arkkitehtuuriin, kaupunkisuunnitteluun ja vuorovaikutukseen.

TAVOITEMAINEKUVA

Kaupungin mainekuvaa ei ole luomassa vain kaupunkiorganisaatio vaan myös kaupungin asukkaat, yritykset ja muut toimijat. Vaikka kaikki langat eivät olekaan yksissä käsissä ja mainetta ei voi kokonaan koskaan hallita, se ei tarkoita, että mainekuvan eteen ei kannattaisi työskennellä - päin vastoin!

On päätettävä mitä tavoitellaan. Mikälaisia mielikuvia toivotaan ihmisten liittävän Uuteenkaupunkiin? Millaisia mielikuvia he nyt kaupunkiin liittävät? Systemaattinen, strateginen työ rakentuu paikkavision rungon ympärille. Sitä vahvistetaan päivittäisillä teoilla ja niistä viestimällä. Runkoon kiinnittyvät erilaiset kampanjat ja projektit sekä eri hallintokuntien oma työ. Erillisiä kampanjoita on pyrittävä kytkemään rungon lisäksi myös toisiinsa.

Mainekuvatyön ympärillä tapahtuu koko ajan, mutta näitä tapahtumia on syytä seurata harkiten. Välillä hetkellisiä ilmiöitä voidaan hyödyntää ja ottaa jopa osaksi systemaattista työtä. Brändin ja mainekuvan rakentaminen on vaativaa. Tunnistettava visuaalinen ilme ja tapa puhua paikasta auttavat vastaanottajia tunnistamaan brändin viestit lukuisten muiden joukosta ja siten myös ne luovat osaltaan mainekuvaa. Sekava visuaalinen linja ja epäjohdonmukainen viestintä murentavat hyviäkin päämääriä.

Pikku
Putik
new & old stuff

Uusikaupunki-malli

Venustas, firmitas, utilitas

Marcus Vitruvius Pollio

Houkuttelevuus, pysyvyys, hyödyllisyys. Kauneus, kestävyys, käyttökelpoisuus - arkkitehtuurin kulmakivet, muodostavat myös Uudenkaupungin arkkitehtuuripoliittisen ohjelman periaatteet - kestävä, toimivaa ja omanlaistaan. Tämän lisäksi joukkoon on nostettu myös yhteisöllisyys, joka nivoo kaiken yhteen.

Uudessakaupungissa historia on vahvasti läsnä ja sen juuret on levittäytyneet pitävästi rantakallioilta Vakka-Suomen kiviseen multaun. Uusikaupunki on oikea kaupunki, jolla on aito maaseutu ympärillään. Uusikaupunki elää tässä hetkessä ja rakentaa kestävä tulevaisuutta.

Uusikaupunki-malli on tiivistys niistä periaatteista, joilla Uudessakaupungissa ympäristöä ja kaupunkikuvaa rakennetaan kestävästi. Tässä mallissa eivät korostu vau-arkkitehtuuri, kunnianhimoiset arkkitehtuurikilpailut tai muoti-ilmiot. Tavoitteenamme on laadukkaan arjen arkkitehtuurin kestävä kauneus. Arkkitehtuuri on taidetta, mutta se on myös käyttötaidetta, jossa yhtä tärkeää on harmonian etsiminen historian ja nykyisyyden, luonnon ja teknologian, kuin yksilön ja sen naapurin välillä.

Kaupunkisuunnittelun muodot Uudessakaupungissa

Maapolitiikka

Kaavoitus

Yhteistyö
rakennus-
valvonnan ja
rakentamisen
kanssa

Liikenne- ja
katusuun-
nittelu

Ympäristö-
suunnittelu ja
valaistus

Kaupunki-
kuvan ja siihen
vaikuttavien
muutosten
hallinta

Kehittämisen kulmakiviä Uusikaupunki-mallissa

Systemaati-
suuden
lisääminen ja
tiedolla
johtaminen.

Mittaaminen,
seuranta, vaiku-
tusten arviointi
ja tulosten jaka-
minen. Asukas-
ymmäryksen
lisääminen

Valittujen
painopisteiden
huomioiminen
suunnittelussa,
kompassin
käyttö

Kehittäminen
laajempien
kokonaisuuksien ja teemo-
jen kautta

Vuorovaiku-
tuksen lisäämi-
nen ja poikki-
hallinnollinen
ja monialainen
ote

KEHITTÄMISEN KULMAKIVET

Asukasymmärrys tarkoittaa asukkaiden tuntemista, keitä he ovat ja mitä tarpeita ja toiveita heillä on. Asukastietojen, niin kovien kuin pehmeidenkin tietojen, yhdisteleminen ja analysointi auttaa tekemään asukaslähtöisiä päätöksiä ja paikkatekoja.

Uusikaupunki-mallin tavoitteena on systemaattisuuden ja tiedolla johtamisen lisääminen. Oleellinen osa tätä prosessia on tiedon tuottaminen, erilaisten mittareiden kehittäminen, seuraaminen ja toisaalta tiedon hyödyntäminen, tulosten jakaminen koko yhteistyöverkostolle ja päätöksenteon tueksi. Asukasymmärrystä (resident insight) pyritään lisäämään. Asukasymmärrystä kerrytetään kokoamalla paikkatietoja, muuttajatilastoja, demografisia tietoja sekä ennenkaikkea vuorovaikutusta ja osallisuutta lisäämällä. Osallistamalla saadaan tietoa asukkaiden toiveista ja arvoista.

Kehittämisessä tarkastellaan esimerkiksi alueita eri periaatteiden ja näkökulmien kautta. Uusikaupunki-malli etsii niitä rajapintoja, joissa kaupunkisuunnittelu ja rakennettu ympäristö kohtaavat asukkaat, sidosryhmät ja muut kaupungin hallintokunnat. Monialainen ja poikkihallinnollinen ote sekä vuorovaikutuksen lisääminen ovat tulevaisuuden tärkeimpiä työvälineitä. Yhteistyötä tulee tehdä rajapinnoilla ja yhteisten teemojen parissa.

Fokus tulisi siirtää yksittäisistä työtehtävistä ja hankkeista aina laajempien kokonaisuuksien hallintaan. On tärkeää että kaikki kehittämisprosesseissa mukana olevat tahot - asukkaat mukaan lukien - saavat selkeän kuvan mihin laajempaan yhteyteen projektit liittyvät, mitkä niiden vaikutukset ovat ja mitä tuloksia voidaan odottaa ja saada.

N Y S T A D S ≈

Månndale Gatan

Rådhuskärjan & Sjöboden

HN

Sjö Tullen & Sjöboden

Sjö Tullen

250
249
251
252
253
254
255
256

291
290
289
288
287
292
293
294
295

308
302
299
298
297
301
300

280
279
278
277
276
282
281

275
274
273
272

271
271

272

KOMPASSI

Uusikaupunki-mallin kompassi näyttää kehittämisen suuntaa ja muistuttaa visuaalisesti helpolla tavalla, kuinka paljon erilaisia huomioonotettavia asioita ja näkökulmia pienetkin suunnittelukohteet vaativat. Kun kompassin periaatteet laajennetaan koskemaan koko kaupunkia, löydetään rakennetulle ympäristölle luontevat tavoitteet. Millaista kaupunkia olemme rakentamassa? Millaista ympäristöä syntyy, kun periaatteita noudetetaan?

RAKENNAMME UUTKAUPUNKIA

KESTÄVÄ ..... jolla on edellytykset ja kyky vastata
tulevaisuuden muuttuviin olosuhteisiin ..... **TOIMIVA**
joustavasti, vastuullisesti ja elinvoimaa
kasvattaen.

YHTEISÖLLINEN ..... jolla on vahva paikan henki,
johon rakastutaan, ... **OMANLAINEN**
joka muistetaan,
johon halutaan palata.

Rakennamme kaupunkia,
joka koetaan omaksi.

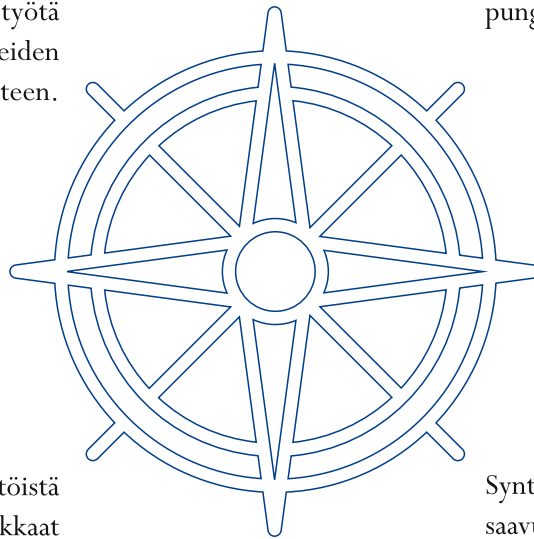
Syntyy kestävää ja elävää ympäristöä, joka houkuttelee myös investointeja.

Kaupunki tekee pitkäjänteistä työtä yhteisten tavoitteiden eteen.

KESTÄVÄ

Syntyy turvallista, ajan hammasta vastustavaa ja houkuttelevaa ympäristöä, joka on juuri Uudenkaupungin näköistä.

YHTEISÖLLINEN

OMANLAINEN

Syntyy asukaslähtöistä ympäristöä, jota asukkaat arvostavat ja haluavat kehittää. Kaupunki tarjoaa monipuolisia vaihtoehtoja eri elämänvaiheisiin.

TOIMIVA

Syntyy tunnistettavaa, saavutettavaa ja selkeää ympäristöä, jossa on helppo liikkua ja liikuttua. Ympäristö aktivoi ja inspiroi, niin arjessa kuin juhlassa.

TUTKAT

Jokaiselle periaatteelle on luotu sitä tukeva tutka. Tutkat osoittavat erilaisia näkökulmia, joita periaatteet pitävät sisällään. Näiden tutkien ei ole tarkoituskaan olla kaiken kattavia ja täydellisiä, mutta ne osoittavat miten laajoista käsitteistä on kyse ja mitä tunnettuja näkökulmia ne usein kattavat.

Niiden avulla voidaan tutkia jo olemassa olevien paikkojen ja rakennusten ominaisuuksia eri näkökulmista tai hyödyntää niitä uusia hankkeita tai suunnitelmia tehtäessä. Tutkat siis toimivat eräälaisena muistilistana. Kehityksessään arjen työssä ne voivat olla hyvä työväline paikkateoille, kestävien, toimivien ja omanlaisten paikkojen synnyttämiselle osallistuvalla otteella.

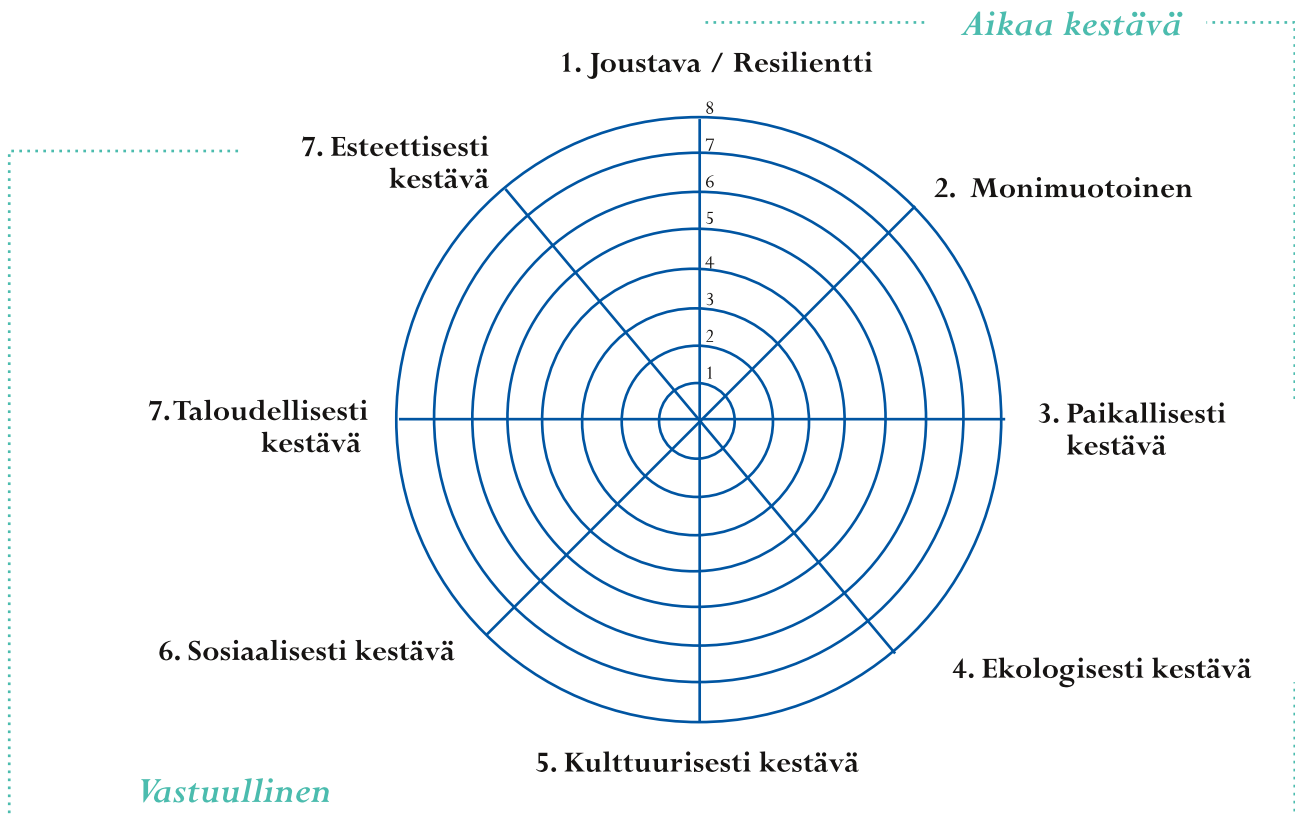
Eri hankkeissa eri näkökulmat korostuvat. Tutkien äärellä voidaan käydä keskustelua siitä, mitkä näkökulmat tulee ottaa erityiseen tarkasteluun vai onko otettava huomioon näkökulmia, jotka eivät edes tutkassa vielä näy. Tutkat tukevat myös viestintää. Valittuja painopisteitä on helppo tuoda esille ja kuvata päätösten takana olevia perusteita.

Tutkat syntyivät City at eye level -ohjelman Eye level game -kaavakkeen inspiroimana. Kaavakkeen avulla rakennusten ja katujen elävyyttä arvioidaan pelillistämällä. Vastaavia malleja löytyy maailmalta muitakin. Kaikki nämä mallit kiinnittävät huomion yksittäisiä termejä tai tavoitteita laajempiin kokonaisuuksiin.

KESTÄVÄ

Kestävä Uusikaupunki pitää päänsä pinnalla muuttuvassa maailmassa. Joustava, ennakoiva ja oppiva kaupunki ottaa huomioon niin paikalliset lähtökohdat kuin tulevaisuuden haasteetkin. **Kestävä kaupunkisuunnittelu on monella tapaa vastuullista ja sen tähtäin on vuosikymmenissä, systemaattisessa maankäytönsuunnittelussa ja kaavoituksessa.**

Luonnon monimuotoisuuden turvaaminen ja rakennetusta kulttuuriympäristöstä huolehtiminen ovat osa arvokkainta perintöä, jonka voimme jälkipolville jättää. Meillä on vastuu varmistaa, että paikat säilyvät merkityksellisinä ja opitut kokemukset siirtyvät.

*Uusikaupunki kuuluu Hinku-
verkostoon. Verkoston kuntien
ja maakuntien tavoitteena on
vähentää alueidensa kasvi-
huonekaasupäästöjä 80 %
vuoteen 2030 mennessä
vuoden 2007 tasolta.*

Kestävä Uusikaupunki on elinvoimainen ja toimelias. Kestävä Uusikaupunki ottaa huomioon kaupungin mittakaavan, sijainnin ja ympäröivän luonnon ja arvostaa paikallisia resursseja. Ympäristöä säästäväillä suunnitteluratkaisuilla on vaikutusta sekä ympäristön että ihmisten hyvinvointiin. Esimerkiksi kävelyn ja pyöräilyn edistämisen toimet vähentävät päästöjä ja samalla terveydenhoitokuluja.

Kestävyyttä on myös kyky nähdä vanhoissa paikoissa ja rakennuksissa uusia mahdollisuuksia, muunneltavuutta ja monikäyttöisyyttä. Paikkoja luotaessa ja kunnostaessa mietitään valmiiksi eri käyttäjäryhmiä, vuodenaikoja ja vuorokauden aikoja, asummehan pohjoisella pallonpuoliskolla. Maailmalta löytyy esimerkkejä siitä, miten vuodenaajat huomioon ottavalla suunnittelulla ja pitkäjänteisellä kehittämisellä saadaan aikaan myös tuloksia.

Tietokirjailija Ari Turunen tutki neljä vuotta sitä, mikä teki maailmanhistorian menestyneimmistä kaupungeista menestyjiä. Turunen päätyi tulokseen, että sietäminen on avain menestykseen - erilaisuuden ja ideoiden sietäminen. **Sosiaalisen kestävyuden lisäksi menestyneet kaupungit olivat myös turvallisia ja kauniita.** Kiinnostava ja kaunis kaupunki houkutteli lisää lahjakkaita ihmisiä luokseen. Tällaisella reseptillä myös Uuden kaupungin tulevaisuus turvataan; tarvitaan siis ennakkoluulottomuutta, suvaitsevaisuutta, turvallisuutta ja kauneutta.

Sosiaalisen kestävyuden raamit tulevat suoraan Maankäyttö- ja rakennuslaista.

§5 Alueiden käytön suunnittelun tavoitteet

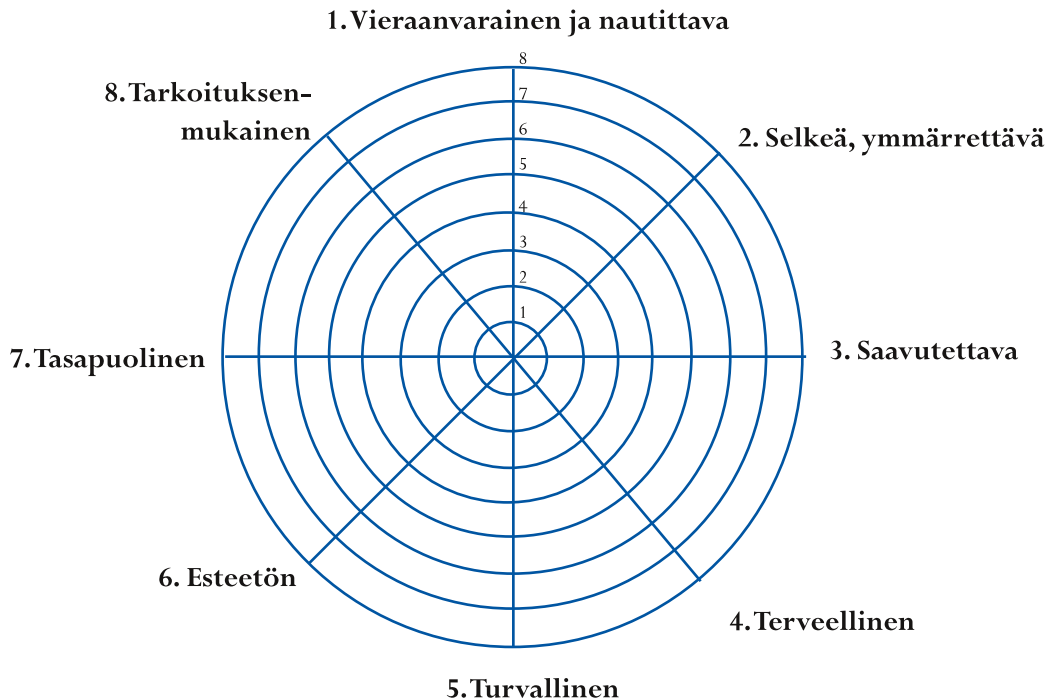
Alueiden käytön suunnittelun tavoitteena on vuorovaikutteiseen suunnitteluun ja riittävään vaikutusten arviointiin perustuen edistää:

1. turvallisen, terveellisen, viihtyisän, sosiaalisesti toimivan ja eri väestöryhmien, kuten lasten, vanhusten ja vammaisten, tarpeet tyydyttävän elin- ja toimintaympäristön luomista;

Toimiva Uusikaupunki saa asukkaan tai vieraan tuntemaan olonsa tervetulleeksi, turvalliseksi ja mukavaksi. Kaupunki antaa mutkattoman ensivaikutelman, olit sitten saapumassa kaupunkiin tai maaseudulle.

TOIMIVA

Kaupunkiin on helppo tulla. Visuaaliset viitteet, valaistus, maamerkit ja maisemalliset kiinnostuskohdat auttavat hahmottamaan kaupunkia ja parhaimmillaan lisäävät myös alueen kiinnostavuutta. Jäsentymättömät tilat, epäsiisti ympäristö, hylätyn näköiset rakennukset ja huono opastus luovat epävarman olon ja lisäävät turvattomuuden tunnetta. Selkeyden lisääminen on yksi suunnittelun tärkeimpiä lähtökohtia.

Hyvä asuinympäristö on monipuolinen, virikkeellinen, toimiva ja turvallinen asua ja liikkua. **Viihtyisät kaupunginosat, taajamat ja kylät ovat samalla sekä toisistaan erottuvia, että osa jatkumoa.** Toimiva kaupunki tarjoaa ihmisille valinnanvaraa asumiseen ja mahdollistaa erilaisten elämäntyylien toteuttamisen. Arjen toimivuus on monessa kohtaa kiinni myös rakennetun ympäristön tarjoamista puitteista

Kaupunginosat kytkeytyvät toisiinsa viher- ja virkistysalueiden ja toimivien kulkuyhteyksien avulla. Pyöräilyä tarkastellaan omana osanaan kävelyn ja autoilun rinnalla. Lisäksi liikennesuunnittelussa huomioidaan eri käyttäjäryhmien tarpeet ja huomioidaan vaihtuvat olosuhteet. Korkea jalankulkijoiden määrä korreloi myös turvallisuuden ja turvallisuudentunteen kanssa. Ihmisten läsnäolo estää rikoksia ja epäsosiaalista käyttäytymistä.

Terveellinen ja turvallinen ympäristö on jokaisen perusoikeus. Puhtaat vedet, teollisuuden päästöjen vähentäminen, luonnonvarojen kestävä käyttö, esteettömyys, toimivat jätehuollon ratkaisut ovat niitä puitteita, jotka vaikuttavat koko alueen arvoon. Ennen ehkä kaukaiselta tuntunut termi terveysturvallisuus, infekti- ja ympäristöuhkien ehkäisy, on koronapandemian ja ympäristökriisin myötä noussut nopeasti hyvin ajankohtaiseksi.

Apoli-prosessissa hyödynnettiin erilaisia teemakävelyjä. Teemakävelyjä toteutettiin mm. lukiolaisten ja uusien asukkaiden kanssa. Uusien asukkaiden ryhmässä oli mukana myös maahanmuuttajia.

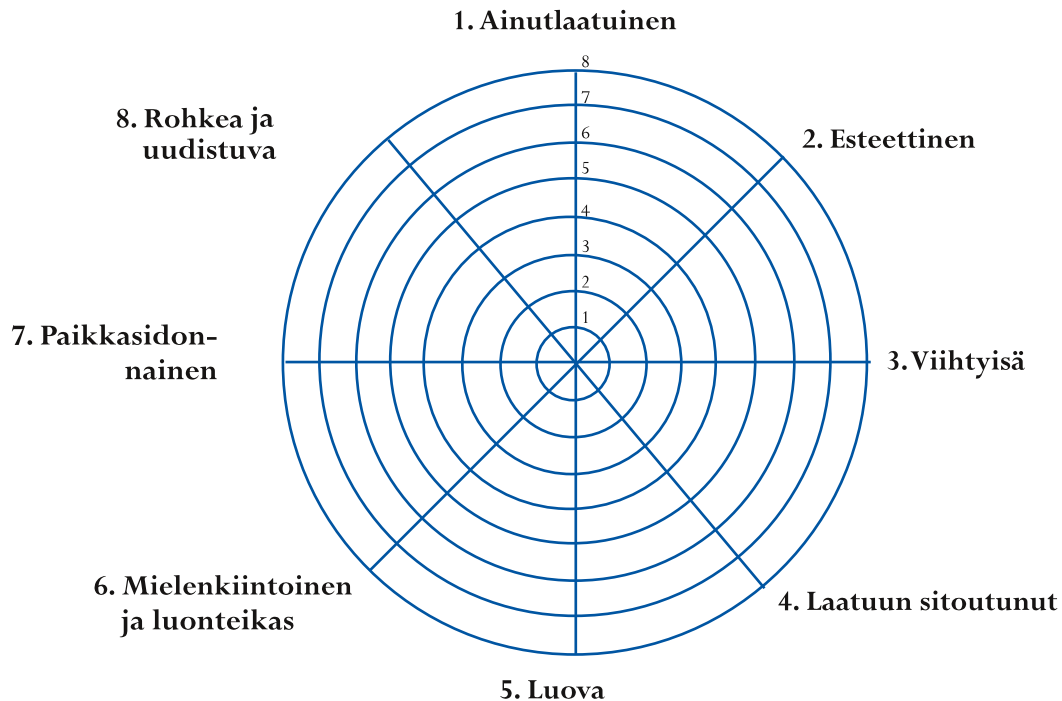
Apolin teemakävelyllä selvisi ettei uusille asukkaille ollut aivan selvää, mitkä keskustan puistot olivat julkisessa käytössä tai oliko julkisissakaan puistoissa oleskelu, maassa istuskelu tai eväiden syöminen sallittua. Lähtökohtaisesti useimmat ihmiset jättävät tilan hyödyntämättä jos sen suhteen ollaan epävarmalla pohjalla. Pikkukaupungin asukkaat, joista valtaosa omistaa omakotitalon ja mahdollisesti myös mökin, eivät välttämättä ole sen kummemmin kaivanneet puistoja oleskelun ja yhteen kokoontumisen paikoina. Uudet uusikaupunkilaiset ja nuoret voivat kuitenkin kokea asian toisin. Saavutettavuuden parantuminen koskee parhaimmillaan fyysisten esteiden poistumista ja etäisyyksien kaventumista, mutta myös sosiaalisen saavutettavuuden ja yhdenvertaisuuden lisääntymistä.

OMANLAINEN

Uusikaupunki on ainutlaatuinen kaupunki, vehreä ja merellinen puukaupunki, jolla on neljä vahvaa tukijalkaa; saaristo ja kolme elinvoimaista maaseudun palvelukeskusta, Pyhämaa, Kalanti ja Lokalahti. Kaupungin vastakohtaisuudet ovat kokonaisuutta täydentäviä, ne tekevät kaupungista rikkaan ja monimuotoisen.

Laadukas ympäristö on paikkasidonnaista - kontekstuaalista - erilaista eri alueilla. Toisaalla tien asfaltoimattomuus on laatua, toisaalla ei. Toisaalla pusikoitunut metsäkaistale turvaa luonnon monimuotoisuutta, toisaalla luo epäsiistin vaikutelman. **Jokainen paikka voidaan luoda omalla tavallaan laadukkaaksi ja houkuttelevaksi.** On vain määritettävä kunkin alueen vahvuudet ja mahdollisuudet ja kehitettävä aluetta niistä lähtökohdista.

Laadukkaalla kaupunkisuunnittelulla ja rakentamisella varmistetaan, että rakennukset ja tilat ovat toimivia, sopivat sijaintiinsa ja täydentävät kaupungin historiallista identiteettiä, lisäävät arvoa kaupunkimme asukkaille, houkuttelevat matkailijoita, lisäävät yksityisiä investointeja ja yhteisöllisyyttä.

Hyvä ympäristö vaikuttaa mielialaan ja ihmisten kokonaishyvintointiin. Tutkimukset ovat osoittaneet, että viihtyisä ympäristö saa ihmiset liikkeelle. Kiinnostava ympäristö tukee ihmisiä valitsemaan kestävämpiä liikkumismuotoja ja ottamaan enemmän askelia arkeen.

Omanlaisensa, luonteikas ja kaunis ympäristö kutsuu luokseen ja mahdollistaa erilaisten ihmisten kohtaamisen. **Kohtaamisten lisääminen edistää luovuutta ja myös taloudellista toimeliaisuutta ja siitä juuri kaupungit historiallisessa mielessä ovat tunnettuja.** Vuonna 2008 julkaistussa *Beautiful city: Leisure amenities and urban growth* -tutkimuksessa löydettiin yhteys kauniiden ja menestyneiden paikkojen välillä. Kauneuskaava ei koske vain suurkaupunkeja vaan myös pienet ja keskisuuret kaupungit hyötyivät mm. veden läheisyydestä, puistojen määrästä ja historiallisista rakennuksista. Tutkimuksen mukaan kauneus ja monipuoliset vapaa-ajanviettomahdollisuudet ja kulttuuripalvelut houkuttelevat kaupunkiin ihmisiä. **Aiemmin ihmiset muuttivat teollisuuden ja työpaikkojen perässä, kuten autotehtaan perässä, nyt asuinpaikka valitaan useammin elämäntapasyistä.**

Omanlaisensa kaupungin tulee myös uudistua, pelkästään historiaa hilloamalla elinvoiman ylläpitäminen, uusien asukkaiden houkuttelu ja työpaikkojen säilyminen voi käydä vaikeaksi. Uudellakaupungilla on jo nimensä ja monopolvisen pitkän historiansa suoma velvoite uudistua joskus rohkeastikin eri näkökulmat huomioiden.

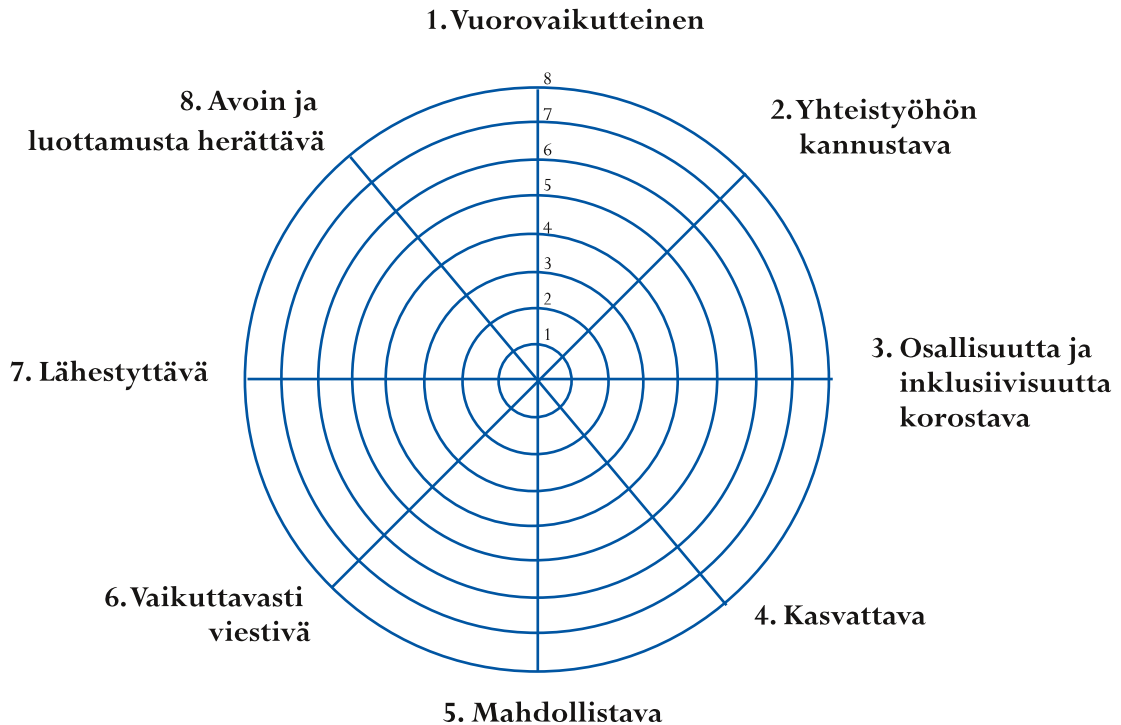

YHTEISÖLLINEN

Vain yhdessä tekemällä voidaan luoda toimiva ja houkutteleva kaupunki, jolla on myös pitovoimaa. Kaupunki on vuorovaikutuksen ja kollektiivisen suunnittelun ja työn tulos. Jotta paikalliset asukkaat näkevät asioiden hyödyn omalla kohdallaan, tarvitaan avointa vuorovaikutusta – jo valmisteluvaiheessa.

Kaupunkisuunnittelun työkalupakkiin on 2000-luvulla tullut paljon erilaisia osallisuuden ja vuorovaikutuksen malleja. Viime vuosina näkyvyyttä ovat saaneet mm. osallistuvan budjetoinnin kokeilut ja erilaiset asukasraadit. Maankäyttö- ja rakennuslain tavoitteena on turvata jokaisen osallistumismahdollisuus asioiden valmisteluun.

Kaupunki- suunnittelun osallisuuden kaava

Vuorovaikutteiset
kaava- ja suunnittelu-
prosessit

Hyvät käytännöt
käyttöön, jakoon ja
testiin

Erilaisten osallisuus-
menetelmien
käyttäminen

Kokeilukulttuurin
hyödyntäminen
kehitystyössä

Osallistuvan
budjetoinnin kokeilut

*Uudenkaupungin yhdistys-
ohjelmassa korostetaan vuoro-
vaikutteista ja tasavertaista
kumppanuutta kunnan ja
järjestökentän välillä.*

Kuntalain mukaan valtuuston on pidettävä huolta siitä, että kunnan asukkailla ja palvelujen käyttäjillä on edellytykset osallistua ja vaikuttaa kunnan toimintaan. Kunta voi vapaasti päättää siitä, miten se tämän velvollisuutensa käytännössä toteuttaa. Osallistumista ja vaikuttamista voidaan edistää mm. järjestämällä kuulemistilaisuuksia, suunnittelemalla palveluja yhteistyössä palvelujen käyttäjien kanssa ja edistämällä suoraa osallistumista vaikka verkkokyselyjen ja keskustelutilaisuuksien avulla.

Jotta osallisuus ei jäisi tempuksi tai menetelmät tavoitteita tärkeämmäksi, olisi hyvä määrittää mitä osallisuudella ja vuorovaikutuksen lisäämisellä tavoitellaan. Tavoitteena tulisi olla kuntalaisen näkökulmasta avoimuuden lisääminen päätöksenteossa ja kaikessa vuorovaikutuksessa. Tärkeää on, että kuntalaisella on tieto, miten, milloin ja missä voi asioihin vaikuttaa ja tunne siitä, että tulee kuulluksi. **Tunteeko asukas olevansa uusikaupunkilainen ja kuuluvansa joukkoon, niin halutessaan?**

Dosentti Jorma Niemelä on määritellyt inklusiivisen, kansalaiset tasapuolisesti huomioivan yhteiskunnan, seuraavasti: *Inklusiivisella yhteiskunnalla tarkoitetaan yhteiskunnan rakentamisen tapaa ja päämäärää, jossa jokaisella kansalaisella ja kansalaisten muodostamilla ryhmillä on osallisuuden ja toimijuuden mahdollisuus sekä mahdollisuus tarvitsemaansa turvaan ja tarvitsemiinsa palveluihin ja jossa kaikilla kansalaisilla on tarvittaessa puolestapuhuja.*

2000-luku, digitalisaatio ja kansalaisyhteiskunnan muutos ovat tuoneet mukanaan myös uusia ilmiöitä. Perinteisellä järjestökentällä on yhä tärkeä rooli, mutta sen rinnalle on tullut myös vapaampia vaikuttamisen ja osallisuuden muotoja. Neljännen sektorin toiminta ja osin myös jakamistalous ovat kansalaisten itse organisoimaa omaehtoista ja omatoimista yhteistoimintaa, joka yleensä tapahtuu järjestökentän ulkopuolella, hyödyntää sosiaalista mediaa ja tapahtuu pääosin kaupunkitilassa. Kaikki nämä muutokset haastavat kuntia yhä avoimempaan suuntaan ja toimintaan jossa kaupungin rooli yhä enemmän toimia mahdollistajana ja eri intressien yhteensovittajana.

Apoli- kompassi

KESTÄVÄ

TOIMIVA

OMANLAINEN

YHTEISÖLLINEN

Tulevaisuuden ympäristöä kehitetään

Historian pohjal-
ta, kulttuuripe-
rintöä ja
ympäristöä
kunnioittaen

Terveellisenä,
turvallisena ja
virikkeel-
lisenä

Alueiden omaa
identiteettiä ja
vahvuuksia
korostaen

Yhteisöllisenä
ja osallista-
vana

Omanlaisenaan
paikkana, jossa
halutaan elää,
tehdä työtä ja
viettää vapaa-
aikaa.

Asukkaalle ja vieraille ympäristö näyttättyy

Puhdas luonto
ja toimivat
harrastus-
mahdollisuu-
det lähellä

Palvelut ovat
helposti
saavutettavissa
ja sujuvasti
käytettävissä

Aito ja kaunis
ympäristö
ilman muodin
leimaa

Aikaa jää
myös itselle,
perheelle ja
ystävälle
-yhteisölle

Paikkana, jossa
monipuoliset ja
joustavat
mahdollisuudet

Elinvoimaa ylläpidetään

Keskusten
elinvoimasta
pidetään huolta

Olemassa
olevat vahvu-
det ja paikat
tunnistetaan

Edelläkävijyys
kaupungille
tärkeissä
painopisteissä

Sidosryhmä-
yhteistyö eri
tahojen kanssa.

Paikkana, jossa
elinvoima on
kaikkien asia.
Elinvoiman
suhteen etunoja.

Hyvinvointia lisäten

Tiedostetaan
ympäristön
vaikutus hyvin-
vointiin laajasti.

Panostetaan
seurantaan ja
mittareihin -
Hyvinvointioh-
jelma.

Otetaan huo-
mioon eri kohde-
ryhmien tarpeet.

Kumppanuus-
ohjelmat,
järjestöjen ja 4.
sektorin rooli

Paikkana, joka
vahvistaa yh-
teisöä ja edistää
hyvinvointia.

Jotakin sinistä

Cittaslow-
kaupunki
-Hiljaisuus ja
sosiaalisuus
valittavana

Kehittäminen
laajempien
kokonaisuuksien
ja teemojen
kautta

Luomme Vau-
kokemuksia
rakennetussa
ympäristössä

Vahvistetaan
osallisuuden ja
kokeilujen
asemaa

Paikkana, jossa
kaikkea jännää
voi tapahtua.
Paikkabrändin
kehittäminen.

Vau-kokemukset

Rakennettu ympäristö voi parhaimmillaan synnyttää yhteisiä kokemuksia ja kohahduttavia hetkiä. Ne sitovat yhteen sukupolvia ja luovat yhteisöllisyyttä.

Aluerakenne

Aluerakenteella tarkoitetaan asumisen, palveluiden, tuotannon ja työpaikkojen, vapaa-ajanelu-iden sekä liikennejärjestelmien muodostamaa kokonaisuutta.

Aluerakenteen monia kehittämisteemoja on tarkasteltu lähemmin Apolin kolmannessa osuudessa: Tulevaisuus ja tiekartta.

Aluerakenne -kokonaisuuden alla keskitytään suuriin linjoihin, Vakka-Suomen seutukunnasta aina kaupunginosiin.

VAKKA-SUOMEN SEUTUKUNTA

Vakka-Suomi on reilun 31 000 asukkaan seutukunta, joka koostuu Kustavin, Laitilan, Pyhärannan, Taivassalon, Uudenkaupungin ja Vehmaan kunnista. Seutukunnan keskus on Uusikaupunki. Vakka-Suomen maantieteellinen alue on jonkin verran laajempi kuin Vakka-Suomen seutukunta. Nimi Vakka-Suomi viittaa alueella muinoin kukoistaneeseen kotiteollisuuden alaan: vakkojen ja kousien valmistamiseen.

Seutukuntaa leimaa pienipiirteinen, mereen liittyvä rakennettu ja luonnon ympäristö. Seudun hallitsevia piirteitä ovat maaseutumaisema ja merellisyys, sillä kaikki seudun kunnat Laitilaa lukuun ottamatta sijaitsevat rannikolla. Seudulla on paljon metalliteollisuutta, jalostus ja alkutuotanto muodostavat suuren osan elinkeinorakenteesta. Seudun painopisteitä ovat kulkuneuvo- ja metalliteollisuus, meriklusteri, elintarvikeala, maatalo- ja kalatalous sekä hyvinvointiala.

Luonto on seudulla vaihtelevaa käsittäen viljelylaaksot, perinnemaisemat, kalliomäet, järvet, kallioiset metsät, rantaniityt sekä saaristoluonnon merenlahtineen, luotoineen ja saarineen. Seudulla onkin hienot mahdollisuudet luontomatkailuun.

UUSIKAUPUNKI SEUTUKAUPUNKINA

Uusikaupunki on mukana seutukaupunkiverkoston toiminnassa. Seutukaupunkiverkosto on 56 kaupungin vapaaehtoisuuden pohjalta muodostunut yhteistyöverkosto. Seutukaupunkeja ovat kaupungit, jotka ovat oman seutunsa ja talousalueensa keskuksia tai keskuspajia, mutta eivät maakuntiansa keskuksia. Seutukaupungeissa asuu liki miljoona asukasta ja niissä on yli 60 000 yritysten toimipaikkaa. Ne ovat sujuvan elämän keskuksia, joissa työn ja perheen sekä monipuolisen ja laadukkaan vapaa-ajan yhdistäminen on helppoa ja mutkatonta. Kuntaliitto koordinoi ja muodostaa alustan verkostolle sekä tarjoaa sen toiminnalle asiantuntijatukea.

MDI:n vuonna 2018 julkaisemassa seutukaupunkianalyyssissä Uusikaupunki sijoittui Seutukaupunkien ykköseksi elinvoimaindeksissä. Kun vetovoimatekijät laskettiin yhteen sijoitus tipahti 10. ollen kuitenkin edelleen osa parasta viidennestä.

" Seutukaupunkien on kyettävä jatkossa panostamaan nykyistä enemmän, näkyvämmiin ja kuuluvammin omaehtoiseen sekä muista riippumattomaan aktiivisuuteen, tekemiseen ja edunajamiseen. Seutukaupunkien on saatava tavalla tai toisella äänensä kuuluviin suurten ja keskisuurten kaupunkien position vahvistuessa. Omat onnistumiset tai kasvutarinat ovat tässä suhteessa hyvä toimintamalli tulla esille ja julkisuuteen. "

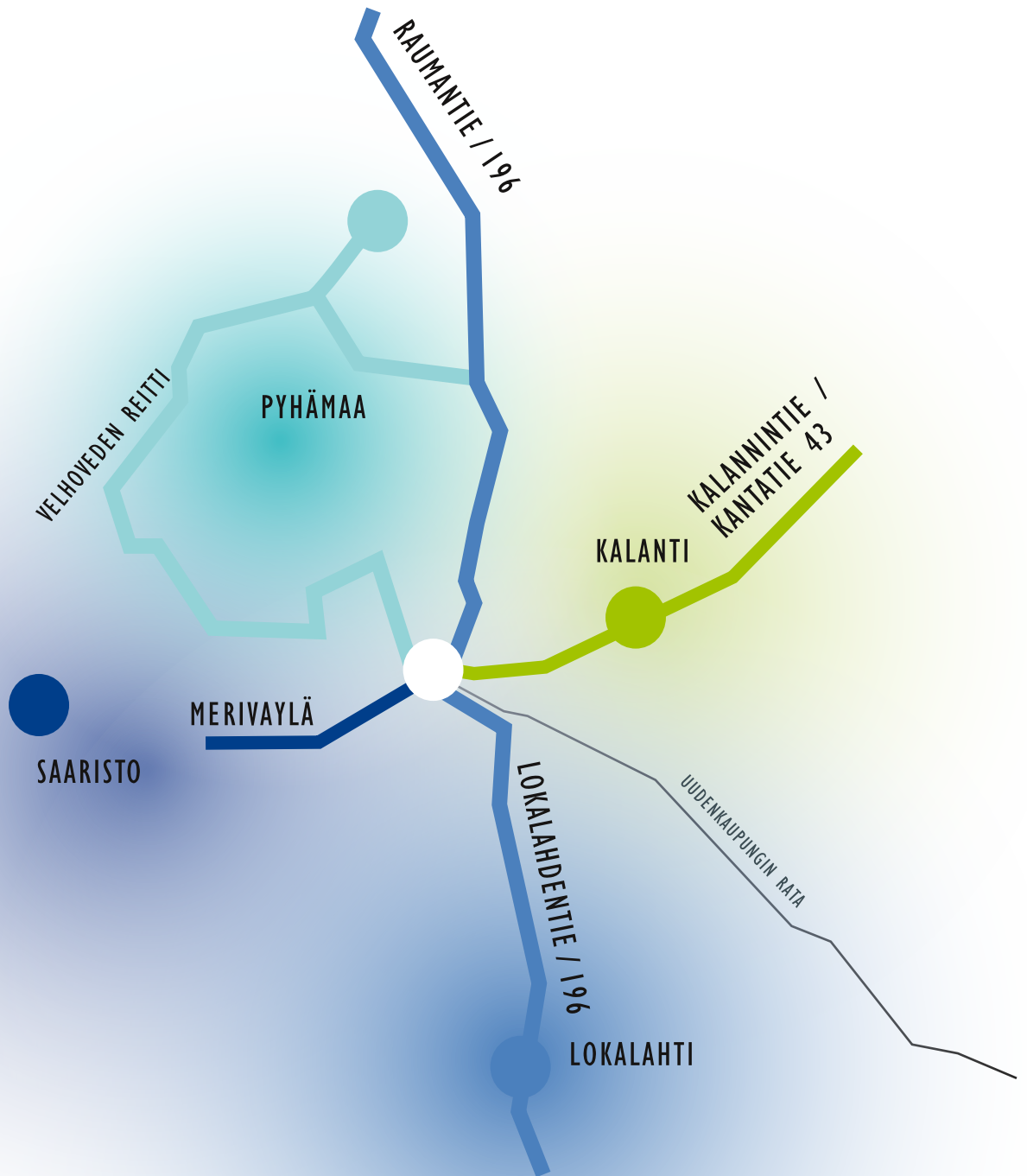
SAAPUMISREITIT

Uuteenkaupunkiin kulkee kuusi sisääntuloväylää. Elinvoiman kannalta erityisen tärkeitä **kasvukäytäviä ovat meriväylä ja satamaan kulkeva kantatie 43**. Kantatiellä on tuhatvuotinen historia kauppareittinä Vakka-Suomen rannikon kauppapaikoilta aina Ala-Satakuntaan ja Hämeeseen saakka.

Taivassalosta Raumalle ulottuva seututie 196 on alueen asukkaille tärkeä ja se sitoo Lokalahden ja Pyhämaan kaupungin keskustaan. Erityisesti matkailun ja vapaa-ajan asumisen näkökulmasta Makeaveden altaan kiertävä Velhoveden reitti on merkittävä, se taas kytkee toisiinsa Pyhämaan-, Lyökin-, Korsaaaren- ja Lepäistentien.

Varsinais-Suomen liikennejärjestelmäsuunnitelman yhtenä tavoitteena on henkilöjunaliikenteen palauttaminen Uudenkaupungin radalle, radan kunnostaminen, tasoristeysten vähentäminen ja turvallisuuden parantaminen.

Turusta Uuteenkaupunkiin johtaa myös junarata, jonka sähköistystyö aloitettiin vuonna 2020. Rata suljettiin henkilöjunaliikenteeltä v. 1993, mutta sen avaamisesta on jälleen noussut keskustelua. Tällä hetkellä rata palvelee lähinnä lannoitehdas Yaran tuote- ja raaka-ainekuljetuksia. Liikennesuunnittelua ohjaa Varsinais-Suomen liikennejärjestelmäsuunnitelma, joka hyväksyttiin maakuntahallituksessa lokakuussa 2020. Suunnitelma pyrkii kestävään ja vähäpäästöiseen, kilpailukykyiseen ja vetovoimaiseen sekä turvalliseen ja tervelliseen liikkumiseen.

MAASEUTUALUEET JA SAARISTO

Kuntaliitokset

- 1969 *Uudenkaupungin maalaiskunta*
- 1974 *Pyhämaa*
- 1981 *Lokalahti*
- 1993 *Kalanti*

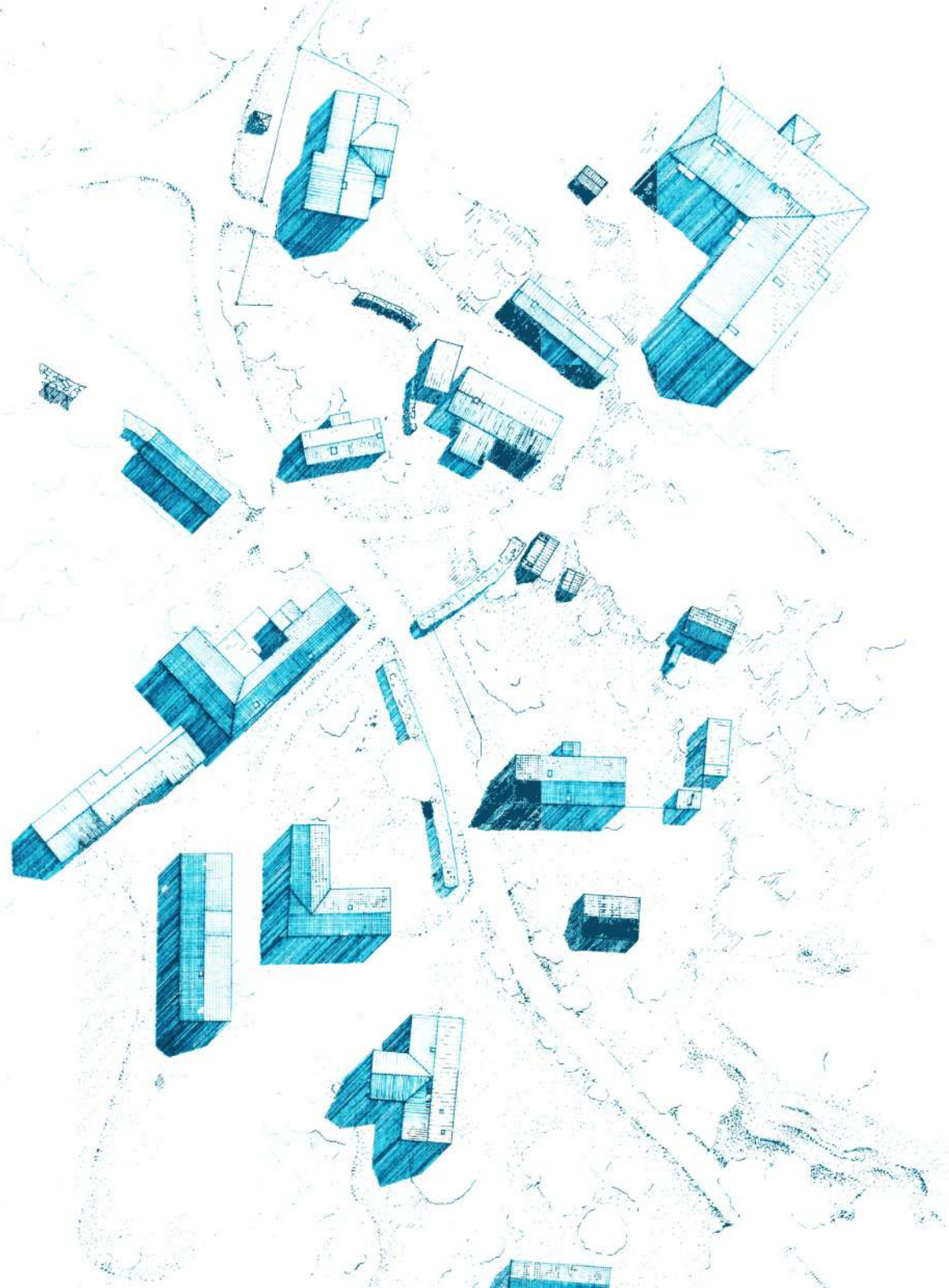
Uudessakaupungissa on kolme maaseudun palvelukeskusta, Kalanti, Pyhämaa ja Lokalahti, eli liitoskuntaa kylineen. Lisäksi joukko entisen Uudenkaupungin maalaiskunnan kyliä sijaitsee keskusta-alueen välittömässä läheisyydessä. Saaristoalue on myös oma erityinen kokonaisuutensa. Kaupungilla on siis neljä vahvaa tukijalkaa, joissa tuotetaan mittava määrä lähiruokaa ja -palveluja ja etenkin Kalannin alueella myös teollisuuden vientituotteita. Lisäksi nämä alueet ovat houkuttelevia asumisen, vapaa-ajan asumisen sekä matkailu- ja virkistyspalvelujen paikkoja.

Kulttuuriympäristön paras suojelija on sen kestävä käyttö, se että harjoitetaan maataloutta, kunnostetaan rakennuksia, kehitetään palveluja, asutaan ja eletään tätä päivää. On tärkeää, että maaseutualueet säilyttävät ominaispiirteensä, juurensa, arvokkaan kulttuuriympäristön, kylärakenteet ja alueelle ominaisen rakennusperinnön sekä perinnemaisemat ja -biotoopit, perinteisten elinkeinojen muovaamat maisemat, kedot, niityt, hakamaat ja metsälaitumet.

Maaseutualueet ja saaristo sisääntuloväylyneen tulisi nostaa tulevaisuudessa tarkempaan tarkasteluun ja pohtia laajemmin miten näiden alueiden elinvoimaa voidaan kasvattaa, niiden omaa identiteettiä ja luontaisia vahvuuksia korostaen.

2
4
10
15
20
30

KYLÄT JA MAASEUDUN PALVELUKESKUKSET

MAALAISKUNNAN ALUE

Uudenkaupungin maalaiskunta perustettiin vuonna 1869 ja kunta liitettiin Uuteenkaupunkiin sata vuotta myöhemmin. Kuntaan kuuluivat useimmat Uudenkaupungin edustalla olevat saaret sekä mantereen puolelta Vohden- saaren ja Sundholman alueet. Maalaiskunnan varsin hajallaan olevat alueet ovat sittemmin muodostaneet Uudenkaupungin keskustan ja kaupungin- osien ympärille eräänlaisen välivyöhykkeen, maalaismaisen ympäristön omakotitaloineen ja pientiloineen. Maalaiskunnalla ei ollut omaa keskusta, vaan sen kunnantalokin sijaitsi Uudenkaupungin alueella. Nykyään monet maalaiskunnan kylistä ovat suosittuja asuinalueita, joissa asukasmäärät ovat kasvussa. Tämä selittynee sillä, että alueet ovat lapsiperheiden suosiossa ja niistä tulee asuntoja myyntiin väestön vanhetessa.

PYHÄMAA

*Kuulin, että jouduit
nesteeseen,
kun mä saavun, korjaan
tilanteen.*

*Paula, Paula sua huiputtaa
ei herrat saa, (ei saa, ei saa,
ei saa) herrat huiputtaa.*

Pyhämään kuntaliitokseen Uudenkaupungin kanssa liittyy pala Suomen musiikkihistoriaa. Irwin Goodman levytti Vexi Salmen sanoittaman kappa- leen Pyhämään Paula vuonna 1973 (oheinen lainaus). Sanoituksen innoit- tavana toimi tilanne, jossa Pyhämään Pamprinniemen kaavailtiin Neste Oy:n kolmatta öljynjalostamoja. Pienen alle 900 ihmisen kunnan harteiden ei katsottu olevan riittävän leveät hankkeelle, joten edessä oli liitos Uuteenkaupunkiin vuonna 1974.

Pyhämaa on elinvoimainen ja omintakeinen, yli 200 luodosta ja saaresta sekä 16 kylästä muodostuva alue Uudenkaupungin pohjoisosassa. Pyhä-

Pyhämäan kirkonkylä sijoituu Mannerveden rantaan suojaisan lahden pohjukkaan. Satamassa on ranta-aittoja ja satamasta nousee polku mäellä sijaitseville kirkoille. Kirkonkylän asutus on säilyttänyt perinteisen rakenteensa ja suuri osa rakennuskannasta on 1800-luvulta ja 1900-luvun alkupuolelta.

LOKALAHTI

maan väkiluku on hieman yli 600 ja väkimäärä moninkertaistuu kesä- ja lomakausina. Pyhämäassa on vireää yhdistystoimintaa ja Pyhämäan luoto on valittu vuoden varsinaissuomalaiseksi kyläksi vuonna 2015. Pyhämäan sydän on kirkonkylässä ja siihen liittyvässä kirkonkylän rannassa, jossa on aikanaan rakennettu purjeveneitä ja -laivoja. Telakanranta palvelee tänä päivänä niin kuntalaisia kuin matkailijoitakin.

Pyhämäan keskustasta löytyvät kaikki keskeiset palvelut kuten ryhmäperhepäiväkotit, koulu, kyläkauppa, ravintola, pankkipalvelut, asiamiesposti ja vierasvenesatama. Pyhämäalaiset kalatuotteet ovat maankuuluja ja palkittuja. Aina ajassa kiinni pysyvä Pyhämäa on tehnyt myös tuloksekasta brändäystä.

Lokalahti sijaitsee Selkämeren rannalla, Uudenkaupungin keskustasta etelään. Pyhämäan tavoin Lokalahdella on runsaasti kesämökkejä ja väkiluku kasvaa tuhannen vakituisen asukkaan määrästä moninkertaiseksi etenkin kesäkuukausina. Lokalahden keskusta on muodostunut alueen suurimman järven, Ahmasveden luoteispäähän ja alueella on ollut suhteellisen tiheää asutusta jo keskiajan päättyessä. Ensimmäinen kappelikirkko rakennettiin v. 1409 ja nykyinen puukirkko on 1700-luvulta. Lokalahti liitettiin Uuteenkaupunkiin 1981. Lokalahden kirkonkylän taajamakuva on viehättävä ja arvokas, eräänlainen helmi. Taajaman kylämiljöön säilyttäminen on tärkeää. Kirkonkylällä sijaitse myös kaksi valtakunnallisesti merkittävää laukkaneilikkaketoa.

Lokalahdella toimii kauppa, jossa on myös postin palvelut, koulu, päiväkotit ja kahvila-ravintola. Kaupungilla on tarjolla edullisia vapaita omakotitontteja Lokalahden keskustan pohjoispuolella ns. Rauvolan alueella. Alue tarjoaa rauhallisen asuinympäristön metsän keskellä. Lokalahti on tunnettu myös Nopperlan kartanosta ja kartanon mailla vuosittain järjestettävistä suurtahtumista kuten; Karjurock ja Natural High Healing Festivaali.

KALANTI

Keskustaajamassa sijaitsee monta rakennushistoriallisesti ja –taiteellisesti merkittävää rakennusta tai rakennusryhmää kuten Pyhän Olavin kirkko, Männäisten ruukin miljö, kotiseutumuseo ja Harikkalan tila kirkon kupeessa.

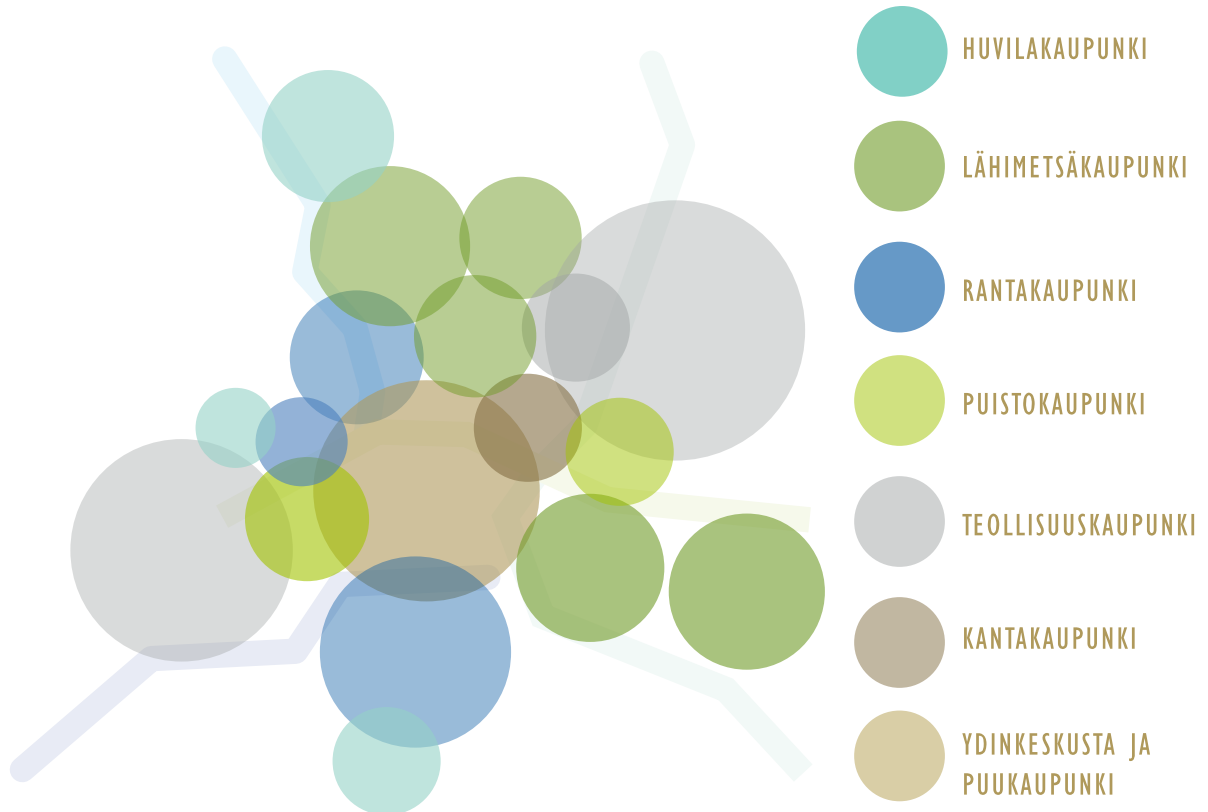
Kalanti on suurin Uudenkaupungin liitoskunnista ja se on liitetty kaupunkiin viimeisenä - vuonna 1993, juuri suuren laman aattona. Kalannin historia nivoutuu Uuteenkaupunkiin kuitenkin perustavanlaatuisesti. Kaupunki piti perustaa, koska lähitienoon talonpojat pitivät Männäisillä (nyk. Kalannin kirkonkylässä) suuria markkinoita, joissa tavara vaihtoi omistajaa. Naapurikaupunkien porvarit valittivat, sillä vain kaupunkien kauppiaat olisivat saaneet tehdä tällaista kauppaa. Lopulta Kuningas Kustaa II Aadolf vieraili Männäisten markkinoilla, päätti laillistaa kaupan ja perusti kaupungin, Uudenkaupungin.

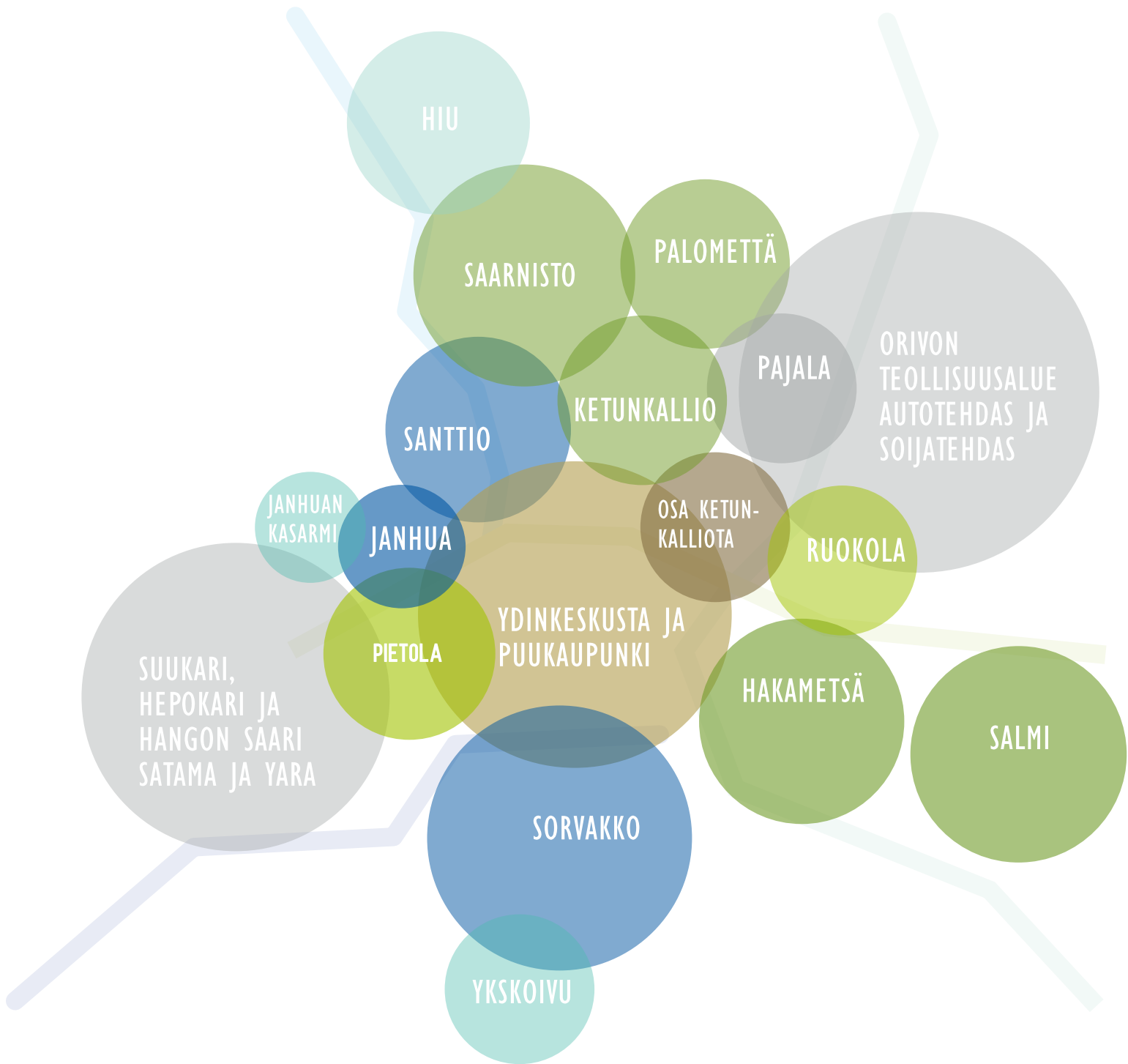
Kalannin seutu oli tiheästi asuttu jo rautakaudella. Seurakunta lienee muodostunut 1300-luvun lopulla. Sirppujoella on ollut tärkeä merkitys Kalannin kehityksessä ja suurin osa rautakautisesta asutuksesta keskittyi juuri Sirppujoen rannalle. Kalannissa on kyliä yli 60, ja ne sijaitsevat viljelymaisemassa ja teiden varsilla lähes yhtämittäisenä nauhana. Vanhin rakennuskanta sijoittuu pääosin kyläkeskusten tuntumaan. Uudempi rakennuskanta sijaitsee kylien laidoilla ja teiden varsilla, niin ettei kylien rajoja maisemassa enää juurikaan huomaa. Paikallisesti on tärkeätä, että maisemassa säilyvät vanhat maatilojen talouskeskukset ja laajat peltoaukeat

Kalannin alueelle on ominaista lauhkea pienilmasto, ja otollinen maaperä ja sen ansiosta alueella on erittäin elinvoimaista maataloutta ja mahdollista monien erikoiskasvien viljelyn. Kalannin suurin työllistäjä on levylämmön-siirtimiä valmistava perheyritys Vahterus Oy.

Kalannista löytyy paljon omia palveluja kuten päiväkotit, koulu (luokat 1 - 9), terveysasema, vanhainkoti, kauppa, kirjasto, parturi, kebab-grillipizzeria ja huoltoasema. Vuonna 2020 Kalantiin rakennettiin 18-väyläinen metsäinen frisbeegolf-rata. Kalannissa on tarjolla vapaita omakotitontteja Koivulehdon ja Vanhainkodin alueilla

KAUPUNGINOSATYYPITYS

Kaupunginosatyypitys perustuu lokaatioon ja yleiseen tunnelmaan alueella sekä siihen, mitkä elementit korostuvat kaupunginosassa ja mihin suuntaan sitä halutaan kehittää. Yksikään tyypitys ei kerro kaikkea alueesta vaan useimmiten kaupunginosa on yhdistelmä kahta tai jopa useampaa tyyppiä.

Tässä vaiheessa tyypittely on vielä hyvin yleisluonteinen, mutta tavoitteena on saada kaupunginosatyypien ominaispiirteet ja elementit kuvattua monista eri näkökulmista. Lisäksi eri kaupunginosista kerätään mm. demokrafisia tietoja asukkaista.

Kaupunginosatyypitystä voidaan pitää alustana myös pohdittaessa kaupunginosien markkinointia, asukasviestintää ja vielä yleisimmin koko kaupungin monipuolisuudesta viestittäessä.

HUVILAKAUPUNKI

Huvilakaupunginosat Hiu, Janhuan kasarmialue ja Ykskoivu ovat uusimpia kaupunginosia. Niissä korostuu meren läheisyys, pientalovaltaisuus ja jopa mahdollisuus omaan rantaan tai venepaikkaan. Alueet ovat myös verrattain pieniä ja matkaa keskustaan on keskimääräistä enemmän. Huvilakaupungissa yhdistyy parhaimmillaan arjen asuminen ja vapaa-ajanviettopaikka yhdellä ja samalla tontilla. Hiun asuinalueella huvilakaupunki yhdistyy myös lähimetsäkaupunkiin, kun taas Ykskoivussa huvilakaupunki on puhtaimmillaan.

LÄHIMETSÄKAUPUNKI

Yleissilmäyksellä lähimetsäkaupunki on vallitseva kaupunginosatyyppi Uudessakaupungissa. Pohjoispuolella sijaitsevaa kolmikkoa, Saarnistoa, Palomettä ja Ketunkalliota, yhdistää keskuspuiston ja Hiujärven alueen läheisyys. Ketunkallion ja Santtion välissä risteilevät pyörä- ja kävelytiet, jotka kutovat sujuvat ja aktivoivat yhteydet alueiden välille. Alueet ovat pientalo- ja rivitalovaltaisia ja lapsiperheiden suosiossa.

Keskustan itäpuolelle sijoittuvat Hakametsä ja Salmi. Ruokolanjärven ja Käätjärven, läheisyys antavat alueille upeat mahdollisuudet lähivirkistykseen. Salmella lähimetsään sekoittuu jo maanviljelysalueita antaen mahdollisuuden myös omiin pieniin viljelypalstoihin. Hakametsässä järven pintaan heijastuvat ja rinteeseen nousevat kerrostalot antavat yhden tunnistettavan kaupunkimaiseman kaupunkiin saavuttaessa.

RANTAKAUPUNKI

Uudessakaupissa on kolme rantakaupunginosaa. Pohjoispuolella Santtio ja Janhua, etelässä Sorvakko. Hiuntie jakaa Santtion ranta- ja lähimetsäkaupunkiin. Santtion merellinen leirintäalue ja upea yhteinäinen ranta-alue, joka ulottuu Janhuan niemestä aina Hiun uimarannalle saakka on yksi hienoimmista ja suosituimmista lähivirkistysalueista Uudessakaupungissa: Sorvakko on monimuotoinen rantakaupunginosa, jossa voi hetkessä vaihtaa ravintolaterassien tarjonnan kuntoportaisiin tai golfkierrokseen. Kaikilla alueilla on pientaloja, Santtiossa ja Sorvakossa myös vanhempaa rakennuskantaa, mutta myös lukuisia kerrostaloja ja vuokra-asuntoja. Laadukasta ympäristöä kohtuullisin hinnoin.

PUISTOKAUPUNKI

Uudenkaupungin eräät vanhimmista asuinalueista Ruokola ja Pietola ovat kehittyneet vuosien saatossa vehreiksi puistokaupunginosiksi, joiden maisemasta löytyvät laajat, avoimet puistoalueet ja pelikentät. Vanhoissa kaavoissa Pietolaan oli suunniteltu jopa oma kaupunkibulevardi ja laajentuvaa ruutukaavaa ydinkeskustan kylkeen.

TEOLLISUUSKAUPUNKI

Uudessakaupungissa toimi 1800-luvulla useita purjelaivoja valmistaneita laivanveistämöitä. Purjelaivakauden kultakautena Uudenkaupungin kauppalavasto oli maan suurimpia, ollen vuonna 1875 Suomen toiseksi merkittävin merikaupunki laivojen lukumäärän osalta. Uudenkaupungin telakka perustettiin vuonna 1891. Telakan historia on vaiheikas ja nykyäänkin alueella valmistetaan laivoja.

Teollisuutta syntyi kaupunkiin erityisesti 60-luvulta lähtien kun Uudenkaupungin telakka alkoi laajentua, lannoitehdas ja autotehdas perustettiin. Pajalan teollisuusalue on 80-luvun peruja, jolloin autotehtaan oheen syntyi laaja alihankintaketju. Nykyään Orivon ja Pajalan teollisuusalueilla on runsaasti monipuolista pienteollisuutta.

KANTAKAUPUNKI

Osa Ketunkalliosta, lähinnä Levysepänskadun ympäristö on tiivistä rakennettua kantakaupunkimaista ympäristöä, jonka alueella sijaistsevat myös kaupan suuryksiköt. Levysepänskadun kantakaupunkimaista rakennetta voitaisiin jatkaa Merilinnuntiehen rajoittuvalla peltoaleella. Kantakaupunkimaisia piirteitä on myös Pietolassa.

YDINKESKUSTA JA PUUKAUPUNKI

Ydinkeskusta koostuu historiallisesta puutaloalueesta ja pääosin 60-70-lukujen aikana ja sen jälkeen rakennetuista kerrostaloista ja palveluiden ja kaupan tiloista. Puutaloalue on suojeltu. Puutaloalueen arvostus myös asuinpaikkana on säilynyt ja alueella asuu myös lapsiperheitä. Keskustan ilme on etenkin ns. kauppakatujen osalta epäyhtenäinen, tosin hyviäkin esimerkkejä esim. kerrostalojen pintaremoiteista löytyy aivan lähivuosilta. Ydinkeskusta noudattaa pääosin vanhaa ruutukaavaa.

UUSIKAUPUNKI IHMISTEN KAUPUNKINA

Uudenkaupungin väestö on hyvin heterogeeninen joukko. Rannikkokaupunkina, merenkulunkaupunkina ja 1900-luvun puolivälin jälkeen myös merkittävänä teollisuuskaupunkina Uusikaupunki on vetänyt puoleensa ihmisiä ympäri Suomea ja maailmaa. Väestön moninaisuus asettaa haasteita kunnalle ja kotiutumiselle. Kokevatko Uusikaupunkilaiset kaupungin omakseen -kotikaupungikseen? Ja vaikka kaupungista muuttaisi pois, jääkö kaupunki mieleen?

Tanskalainen arkkitehti Jan Gehl on korostanut omissa kirjoissaan ihmisen mittakaavaa, ihmislähtöistä suunnittelua. Onnellisuuden kaavan ytimessä on luoda hyvää kaupunkia ihmisille, kaupungin asukkaille. Päätökset, jotka rakennettuun ympäristöön liittyvät, eivät ole yhdentekeviä. Päätösten ja rakennetun ympäristön tulisi nostaa arjen ja elämisen laatua.

On tärkeää pohtia yhdessä kuntalaisten ja päättäjien kanssa, millainen on tulevaisuuden Uusikaupunki ja mikä on meidän erityislaatuisuutemme? Apolin kolmannessa osassa: Tulevaisuus ja tiekartta on hahmoteltu 10 kärkiteemaa, rakennetun ympäristön osa-alueita ja näkökulmia.

LUKEMISTA

Beautiful city: Leisure amenities and urban growth, FRB of Philadelphia Working Paper No. 08-22, Carlino, Gerald A. ja Saiz, Albert. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1280157

Ihmisten kaupunki, Gehl, Jan, Rakennustieto 2018.

Maailmanhistorian kukoistavimmat kaupungit – eli miten erilaisuuden sietäminen synnyttää vaurautta ja sivistystä, Turunen, Ari, Into 2015

Toiminnalliset alueet ja kasvuyöhykkeet Suomessa, Nurmio, Kimmo; Rehunen, Antti; Antikainen, Janne; Laasonen, Valter; Helminen, Ville; Vartiainen, Perttu; Soininvaara, Ilppo, Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 50/2017

T55 SEUTUKAUPUNKIANALYYSI. Aluekehittämisen konsulttitoimisto MDI, 2018

Asiantuntija, VTT Timo Aro ja asiantuntija, FM Susanna Haanpää

<https://www.mdi.fi/content/uploads/2018/05/T55-seutukaupunkianalyysi.pdf>

Varsinais-Suomen liikennejärjestelmäsuunnitelma 2020, Varsinais-Suomen liitto

<https://www.varsinais-suomi.fi/images/tiedostot/Maankaytto/Liikennejarjestelmasuunnitelma/>

[Liikennejarjestelmasuunnitelmat_2020/Varsinais-Suomen_liikennejarjestelmasuunnitelma.pdf](#)

Viereisen sivun kuva: Alinenkatu Uudessakaupungissa 1930-luvun alussa. Linja-autot lähtivät 1930-luvulle asti Wallinin kauppaliikkeen / Kalannin osuusliikkeen edestä. Vasemmalla Helsingin osakepankki.

Lähde: finna.fi (Uudenkaupungin museo)

HELSINGIN OSAKEPANKKI

ST-1260

